

E-Repository of Humanities and Social Sciences
Publication Committee
Faculty of Humanities and Social Sciences
University of Sri Jayewardenepura

Author Consent Form

Please provide the following information of your book/publication (please note that one consent form needs to be filled for each publication if you have more than one).

1. Title of the publication : සම. පා. කාව්‍ය නිර්මාණ ඉතිහාසය
2. Author/ Authors : Prof. Saman chandra Ranasinghe
3. Publisher : Author Publication
4. Year of Publication : 2019
5. ISBN (if applicable) : 978-955-42632-5-3
6. Access option : Open Access

Author/copyright owner consent:

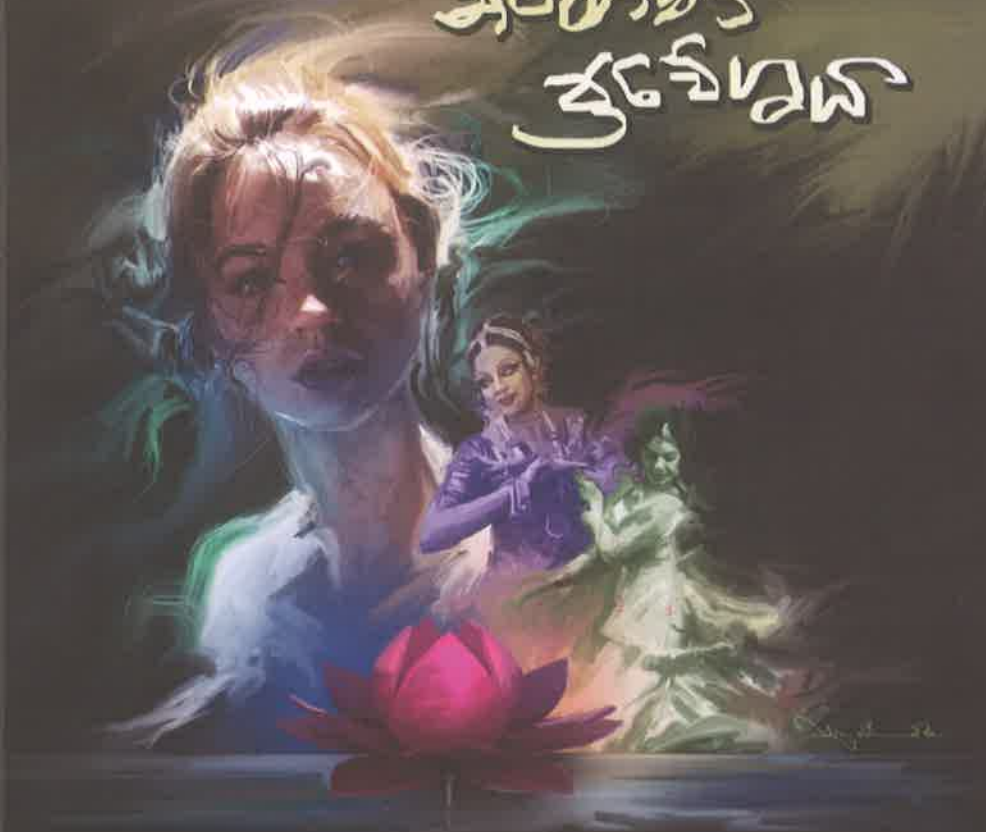
I/we Prof. Saman chandra Ranasinghe
(your name/names), as the author/s or copyright owner/s, would like to provide my/our consent for making available the above publication on the E-Repository of Humanities and Social Sciences of the University of Sri Jayewardenepura. I also would like to provide my consent to allow the E-Repository Management Committee to make the publication accessible to the students of University of Sri Jayewardenepura and public.

Signature of the Author/s or Copyright owner/s:

Date: 11/09/2022

මහාකවි කාලිදාසයන්ගේ අභිඥානශාකුන්තලය, ඊසුරිංගය සහ මේඝදූතය යන ත්‍රිත්වයෙන් තෝරාගත් උරුමයක හා ඒවායේ සිංහල පරිවර්තන

කාලිදාස අර්ථෝක්ත ත්‍රිත්වය

සමන් වින්ද රණසිංහ

කාලිදාස නිර්මාණ ප්‍රවේශය

කාලිදාස නිර්මාණ ප්‍රවේශය

(මහාකවි කාලිදාසයන්ගේ අභිඥානශාකුන්තලය - රසුචංශය
සහ මේසද්‍රව්‍යය යන ග්‍රන්ථ ත්‍රයෙන් තෝරාගත් උද්ධෘත හා
ඒවායේ සිංහල පරිවර්තන)

මහාචාර්ය සමන් චන්ද්‍ර රණසිංහ

පරිවර්තක විසින් ප්‍රකාශිත යි.

2019

© සමන් චන්ද්‍ර රණසිංහ

ප්‍රථම මුද්‍රණය - 2019

ජාතික පුස්තකාල හා ප්‍රලේඛන සේවා මණ්ඩලයේ අනුමැතිය ලද
ප්‍රකාශනගත සුවිකරණ දත්ත

කාලිදාස නිර්මාණ ප්‍රවේශය : මහාකවි කාලිදාසයන්ගේ අභිඥානශාකූන්තලය -
රසුචංශය සහ මේඝදූතය යන ග්‍රන්ථ ත්‍රයෙන් තෝරාගත් උද්ධෘත හා
ඒවායේ සිංහල පරිවර්තන / පරිවර්තනය සමන් චන්ද්‍ර රණසිංහ.-
පරිවර්තක : පන්තිපීඨය: කර්තෘ, 2019

පි. 94 ; සෙමී. 21

ISBN 978-955-42632-5-3

i. 891.2 ඩීඒ 23 ii. රණසිංහ, සමන් චන්ද්‍ර(පරි.)

1. සංස්කෘත සාහිත්‍යය

ISBN 978-955-42632-5-3

පිටකවරයේ සිත්තම

ලලිතකලාවේදී චන්දන විරසිංහ

සිංහල සහ නාගරී පරිගණක අක්ෂරකරණය

සමීර චිත්තක කුමාරසිංහ

සංස්කෘත සෝදුපත් කියැවීම- කවීකාවාර්ය පූජ්‍ය ශ්‍රාවස්තිපුර
ශාන්තසිරි හිමි

සිංහල සෝදුපත් කියැවීම- ආචාර්ය කුසුමලතා ලංකාමුල්ල

පිටු සැකසුම - සංජීව පද්ම කුමාර විජේසිංහ

මුද්‍රණය

උදය ග්‍රැෆික්ස් (පුද්ගලික සමාගම)

නො: 61, ජී. එච්. පෙරේරා මාවත,

රත්නනාපිටිය, බොරැස්ගමුව.

දුරකථනය: 011-2519401-3 ෆැක්ස්: 011-2519404

Kālidāsa Nirmāṇa Pravēśaya

(An Introduction to Kālidāsa's Writings)

(Selected purple passages from
Abhijñānaśākuntalam, Raghuvamśa and Mēghadūta by
the great poet Kālidāsa with Sinhala translations.)

By

Prof. Saman Chandra Ranasinghe

Published by the Translator

2019

කර්තෘගේ වෙනත් කෘති

- ★ හගවද්දීතාව සහ බුදුසමය, නුගේගොඩ, 1996.
- ★ සංයෝගය සහ විශෝගය, නුගේගොඩ, 1997.
- ★ ක්‍රිෂ්ණාමූර්ති සහ භාරතීය දර්ශන, නුගේගොඩ, 1998.
- ★ උල්පත (කවි), නුගේගොඩ, 1998.
- ★ මිතුරුසඳ (කවි), හෝකන්දර, 1999.
- ★ රාමායණායාත්‍රා (පරිවර්තන), නුගේගොඩ, 2000.
- ★ භාරතයේ දෙසතියක් (චාරිකා සටහන්), බොරලැස්ගමුව, 2001.
- ★ තාක්තා (වර්තාපදාන), බොරලැස්ගමුව, 2002.
- ★ අර්ථනදී (හිරුකේති ලිපි සරණියකි.), පොල්වත්ත, 2003.
- ★ වර්ෂා (කවි), පොල්වත්ත, 2004.
- ★ තුරු සන්දේශය (නූතන සන්දේශ කාව්‍යයකි.), පොල්වත්ත, 2005.
- ★ කඳුපාමුල (හිරු ලිපි සරණියකි.), පන්තිපිටිය, 2006.
- ★ රාම සහ බෝධිසත්ත්ව (රාමායණය හා ජාතකට්ඨකටා මූලාශ්‍රය මත පදනම් ව ලියැවුණු පර්යේෂණ ග්‍රන්ථයකි.) පන්තිපිටිය, 2007.
- ★ සකු දියවර (පරිවර්තන), පන්තිපිටිය, 2008.
- ★ රාවණ, පන්තිපිටිය, 2009.
- ★ පාඩම් පොත, පන්තිපිටිය, 2010.
- ★ දහම් තොටුපොළ, නුගේගොඩ, 2011.
- ★ සිත්තර සිත්තම්, පන්තිපිටිය, 2012.
- ★ යුද්ධ ආචාරධර්ම, පන්තිපිටිය, 2013.
- ★ අහිංසා, පන්තිපිටිය, 2014.
- ★ කඳුළු සහ වෙනත් ලිපි, පන්තිපිටිය, 2015.
- ★ දම් දිය බිඳ, පන්තිපිටිය, 2016.
- ★ අවතරණ, පන්තිපිටිය, 2016.
- ★ බිරිඳ, පන්තිපිටිය, 2016.
- ★ වැසි දිය දහර, පන්තිපිටිය, 2017.
- ★ ක්‍රිෂ්ණාමූර්ති අධ්‍යාපන දර්ශනය, පන්තිපිටිය, 2018.

පූජා වර්ෂා

බුද්ධිය එකතු කොට යිය මුදු	හදවතට
ජීවිතයෙන් උගන්වන යිය	පරපුරට
ආදරණීය යුවතල බබ	විදුදයට
ආලෝකවත් පහතකි යුග	ගණනකට

1980 දශකාරම්භයේ දී ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විද්‍යාලය විශ්වවිද්‍යාලයීය පුණ්‍ය භූමියේ දී හමු වූ සමකාලීන කලාංගමිත්‍ර ආචාර්ය ඒ. ඒ. ජයන්ත ජයසිරි විරකාලීන සහායදායට

සමකාලීන ප්‍රියසබ් ඊ. ඩී. ඒ. දයාකාන්ති දයාබර සොයුරියට
 සදාදරණීය දියණිය ඒ. ඒ. තමෝදී රංසිමාලාට,
 දයාලු ජී. එම්. පුංචිමැණිකා මාතාවට
 අදරැති ඊ. ඩී. ඒ. ප්‍රියංකා දමයන්ති නැගණියට

අසීමිත ආදරයෙනි, අප්‍රමාණ ගෞරවයෙනි.

ස්තූති වර්ෂා

සදාදරණීය තාත්තාත් සදාදරණීය අයියාත් අනුස්මරණය කරමින් මේ වර්ෂයේ දී ප්‍රකාශයට පත් වන්නේ "කාලිදාස නිර්මාණ ප්‍රවේශය යි."

මේ ජීවන වාරිකාවේදී වරින් වර අපට මුණගැසුණු

සියලු සහාදය ස්වාමීන් වහන්සේලාට,

දයාලු පැනසර ගුරු තාරකාවනට,

අදියුරු උදය කුලතිලක සහාදයා ඇතුළු 'උදය ග්‍රැෆික්ස්' කාර්ය මණ්ඩලයේ මිතුරු මිතුරියනට,

පිට කවරය නිර්මාණය කළ ලලිතකලාවේදී වන්දන වීරසිංහ විරකාලීන සහාදයාට,

දයාබර බන්ධු පර්ෂදයට,

කලාශාණ්මිත්‍ර සමූහයාට,

සදාදරණීය අම්මාට,

දයාබර තිස්ස අම්මාට,

දයාලු බිරිඳ කුසුම්, හිතාදර සුදු නංගිට හා අදැකි දියණි වර්ෂාට,

මෙන් ම

දයාබර පාඨක සහාදයන් වන ඔබට

ස්තූතිය වර්ෂණය කරමි.

සමන් වන්ද රණසිංහ

2019.10.08 වන දින නුගේගොඩ, ගංගොඩවිල,

ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලයේ

භාෂා, සංස්කෘතික අධ්‍යයන හා

ප්‍රාසංගිකකලා අධ්‍යයනාංශයේ දී ය.

			පිටු අංකය
	කාලිදාස නිර්මාණ ප්‍රවේශයට සංක්ෂිප්ත ප්‍රවේශයක්		13-16
01.	प्रथमः प्रवेशः । ප්‍රථම: ප්‍රවේශ: ප්‍රථම ප්‍රවේශය		17-30
	සමාජ සංවර්ධනය උදෙසා සංස්කෘත සාහිත්‍ය භාවිතය: (මහාකවි කාලිදාසගේ මේඝදූතය, රඝුවංශය හා අභිඥාන- ශාකුන්තලය යන නිර්මාණත්‍රය ආශ්‍රයෙනි.)		
02.	द्वितीयः प्रवेशः । ද්විතීය: ප්‍රවේශ: ද්විතීය ප්‍රවේශය		31-44
	मेघदूतम् । මේඝදූතම්	මේඝදූතය	
	पूर्वमेघः । පූර්වමේඝ:	පූර්වමේඝය	
	उत्तरमेघः । උත්තරමේඝ:	උත්තරමේඝය	
03.	तृतीयः प्रवेशः । තෘතීය: ප්‍රවේශ: තෘතීය ප්‍රවේශය		45-54
	रघुवंशम् । රඝුවංශම්	රඝුවංශය	
	इन्दुमत्याः स्वयंवरम् । ඉන්දුමත්‍යා: ස්වයංචරම් ඉන්දුමතියගේ ස්වයංචරය		
	अजविलापः । අජවිලාප:	අජ විලාපය	
04.	चतुर्थः प्रवेशः । චතුර්ථ: ප්‍රවේශ: චතුර්ථ ප්‍රවේශය		55-80
05.	अभिज्ञानशाकुन्तलम् । අභිඥානශාකුන්තලම්		
		අභිඥානශාකුන්තල	
	परिसरप्रेम । පරිසරප්‍රේම	පරිසරප්‍රේමය	
	यौवनप्रेम । යෞවනප්‍රේම	යෞවන ප්‍රේමය	
	वनलता एव सुन्दरा । වනලතා ඒව සුන්දරා වනලතා ම යි සුන්දර		

प्रेमसंस्मरणम् ।	ප්‍රේමසංස්මරණම්	ප්‍රේමසංස්මරණය
सत्त्वानुकम्पा ।	සත්ත්වානුකම්පා	සත්ත්වානුකම්පාව
तपः प्रभा ।	තපඃ ප්‍රභා	තපස් ප්‍රභාව
प्रेम्णः स्वभावम् ।	ප්‍රේමීණඃ ස්වභාවම්	ප්‍රේමයේ ස්වභාවය
प्रेमशरप्रहारः ।	ප්‍රේමශරප්‍රහාරඃ	ප්‍රේම ශර ප්‍රහාරය
द्वे प्रतिष्ठे मे ।	ද්වේ ප්‍රතිස්ථේ මේ	මගේ ප්‍රතිස්ථා යුග්මය
चन्द्रो याति सूर्य एति ।	චන්ද්‍රෝ යාති සූර්ය ඒති	සඳු යයි හිරු එයි
शिवश्च पन्थाः ।	ශිවශ්ච පන්ථාඃ	මාර්ගය යහපත් ය
वीतचिन्तोऽहम् ।	වීතචින්තෝහම්	සිතිවිලි බරින් මිදුණේ වෙමි
सूर्यकृत्यम् ।	සූර්යකෘත්‍යම්	හිරු මෙහෙවර
सत्पुरुषवृक्षः ।	සත්පුරුෂවෘක්ෂඃ	සත්පුරුෂ වෘක්ෂය
परोपकारिणां स्वभावः ।	පරෝපකාරීණාං ස්වභාවඃ	පරෝපකාරීන්ගේ ස්වභාවය
सज्जनः कः ।	සජ්ජනඃ කඃ	සජ්ජනයා කවුරු ද?
मनोरथाः ।	මනෝරථාඃ	මනදොළ
त्यक्ता मया नाम कुलप्रतिष्ठा ।	ත්‍යක්තා මයා නාම කුලප්‍රතිස්ථා	කුලප්‍රතිස්ථාව ද, මා අත් හළේ?
दारकप्रेम ।	දාරකප්‍රේම	දාරක ප්‍රේමය
ऋषिप्रार्थना ।	ඝෛෂ්ට්‍යාර්ථනා	ඝෛෂ්ට්‍ය ප්‍රාර්ථනා
උපග්‍රන්ථය :	කවී කුල කෝකිල මහාකවී කාලිදාස :	81-93

සමීර වින්තක කුමාරසිංහ

කාලිදාස නිර්මාණ ප්‍රවේශයට ප්‍රවේශයක්

කාලිදාස නිර්මාණ ප්‍රවේශය යනු සදාදරණීය තාත්කාත් අයිශාත් අනුස්මරණය කරමින් මේ වසරේ ප්‍රකාශයට පත් වන ග්‍රන්ථය යි. 1898 වර්ෂයේ උපන් තාත්කා 1901 සිට 2000 දක්වා වන සියක් වසරක් 2001 වසර අවසානයත් තෙක් ජීවත් ව ගතක තුනක් පිය සටහන් තබා සිය ජීවන චාරිකාව නිමා කෙළේ ය. 1958 උපන් අයිශා 1995 දක්වා වන වසර 37 ජීවත් ව හිඳ 1995 ඔක්තෝබර් 07 වන දා රාත්‍රියේ ලොවින් නික්ම ගියේ ය.

අයිශා නිතර පැවසුවේ තමා ඉගෙනගන්නා සාහිත්‍යයේ හෘදයංගම මෙන් ම අර්ථ සම්පන්න ලෙස තමාට දැනෙන දෙය ලෝකයට දිය යුතු බව ය. මේ වූකලී ඒ උදෙසා තැබූ තවත් පියවරකි. සිය කායික අභාවය සිදු වන තෙක් තාත්කා කවියෙන් ද අයිශා සිතුවමින් මෙන් ම අකුරින් ද සිදු කෙළේ එකී මහරු මෙහෙවර යි. අද අප අතර නැති ආදරණීය ගුරු උතුමියක වූ විමලා ගුරුතුමිය අයිශාගේ අභාවයෙන් දෙසතියකට පසු දවසක දී මට කොට්ටාවේ දී හමුවිය. එදින එතුමිය පැවසුවේ මගේ ඉදිරි ජීවිත කාලය ගත කරන විට ඔබගේ පැනසර සොහොයුරා සිහිපත් වීම නොවැළැක්විය හැකි බව ය. එතුමිය නිවැරදි ය. මේ වන විට අයිශාගේ කායික අභාවයෙන් වසර 24 ක් ඉකුත් ව ගොස් තිබේ. ඔහු නැති අඩුව ඔහු ඇසුරු කළ බොහෝ සම්පතමයනට මෙන් ම අපට ද නිබඳ දැනෙයි. ජීවත් ව සිටි අයිශාටත් වඩා ජීවතුන් අතර නැති අයිශා භෞතික වශයෙන් මෙන් ම ආධ්‍යාත්මික වශයෙන් ද අප බොහෝ කටයුතුවලට මෙහෙයවතියි වරෙක සිතේ. ජීවිතය බද්ධ මෙන් ම විෂයබද්ධ කටයුතුවල දී ඔහුගේ ආලෝකය අපට යා යුතු මග පෙන්වයි.

මා සංස්කෘත භාෂා සාහිත්‍යය වෙත යොමු කෙළේ අපට ජීවිතය පිළිබඳ බොහෝ කරුණු කියාදුන්, මෙරට ජීවත් ව සිටි සුප්‍රකට චින්තකයකු මෙන් ම සුකීර්තිමත් අධ්‍යාපනඥයකු ද වූ ආචාර්ය ඊ. ඩබ්ලිව්. අදිකාරම්තුමා ය. අනතුරුව සංස්කෘත භාෂා සාහිත්‍යය පිළිබඳ අප රුවිය දල්වමින් - අධ්‍යාපන චාරිකාවේ මෙතෙක් දුර ජීමට මට ආලෝක දර්ශක වූයේ මහාචාර්ය මනින්ද පලිහවඩන.

ආචාර්ය මහානාම කරුණාරත්න සහ මහාචාර්ය චෝල්ටර් මාර්සිංහ යන නැණසර මෙන් ම පැනසර ගුරු තාරකා ය.

ලද උගත්කම් උගතුන් - උගතුන් අතර පමණක් බෙදා නොගෙන තමාට හැකි අයුරින් සමාජගත කළ යුතු ය යන ආකල්පය මෙකී සියලු ගුරු තාරකා වෙත ද විය. වරෙක ස්වාමී විවේකානන්ද යන සුප්‍රකට ආධ්‍යාත්මික ගුරුවරයා - භාරතීය පඬිවරයා පැවසුවේ ද එය ම ය.

"Then if you find it beneficent to one and many, give it to people."

ඉදින් ඔබට, කෙනකුට හෝ බොහෝ දෙනාට වැදගත් යැයි හැඟෙන දෙයක් හමු වන්නේ නම් එය ජනතාවට දෙන්න.

මේ අනුව මම මට හැකි දෙය කරමි. මෙම පොත සකස් කොට ඇත්තේ සංස්කෘත උගතුන් හෝ සංස්කෘත ඉගෙනගන්නා විද්‍යාර්ථීන් උදෙසා පමණක් නොවේ. මෙහි දී ඊටත් වඩා අපගේ අවධානය යොමු වූයේ සංස්කෘත සාහිත්‍යයේ රුව-ගුණ හඳුනා ගනු රිසි සහාදය පාඨක පර්ෂදය කෙරෙහි ය.

මහාකවි කාලිදාසයන්ගේ මේඝදූතය, රසුචංගය සහ අභිඥානශාකුන්තලය යන ප්‍රචලිත ග්‍රන්ථ ත්‍රයේ සුන්දර උද්ධෘත නාගරී අකුරින් පමණක් නොයොදා ඒවා සිංහල අකුරින් ද සඳහන් කෙළේ සංස්කෘතයේ නාද මිහිර විඳගනු රිසි එකී සහාදයන් උදෙසා ය. එසේ ම ඒවායේ අර්ථ සරල ව සහ වඩාත් හාදයංගම ව ඉදිරිපත් කිරීම ගැන සැලකිලිමත් වෙමින් පරිවර්තන කාර්යය ද සිදු කෙළෙමි. එසේ ම තෝරාගත් උද්ධෘතවලට ගැළපෙන පරිදි ඒවාට මාතෘකා යෙදීම ද අප විසින් සිදු කරන ලදී.

කාලිදාස නිර්මාණ ප්‍රවේශයට කිසි යම් ආකාරයක පූර්ව ශාස්ත්‍රීය ප්‍රවේශයක් වශයෙන් සමාජ සංවර්ධනය උදෙසා සංස්කෘත සාහිත්‍ය භාවිතය නමින් ලිපියක් මෙහි ඇතුළත් කොට තිබේ. අනතුරුව පිළිවෙලින් පළමු ව මේඝදූතයෙන් ද දෙවනු ව රසුචංගයෙන් ද තෙවනු ව අභිඥානශාකුන්තලයෙන් ද තෝරාගත් සුන්දරාර්ථවාහී උද්ධෘත ඒවායේ සිංහල පරිවර්තන ද සහිත ව මෙහි දක්වා තිබේ. අවසන උපග්‍රන්ථයක් වශයෙන් සමීර

චිත්තක කුමාරසිංහ මහතා විසින් කවි කුල කෝකිල මහාකවි කාලිදාස යන මාතෘකාව යටතේ අපගේ ආරාධනය අනුව ලියන ලද ශාස්ත්‍රීය ලේඛනය ද ඇතුළත් කොට ඇත. මෙම ලේඛනය සම්පාදනය කිරීම ගැන කුමාරසිංහ මහතාට ස්තූති කිරීමට ද මෙය අවස්ථාව කොට ගනිමි.

අප විසින් කරනු ලබන සෑම කටයුත්තක දී ම සදාදරණීය අයිශා ජීවත් ව සිටිය දී ඔහු සමග කළ සාකච්ඡා අපට බෙහෙවින් ප්‍රයෝජනවත් විය. වරින් වර තාත්තා, අම්මා සහ අයිශා සමග එක ම පවුලක සාමාජිකයන් වශයෙන් කළ කතා, ගිය ගමන් ආදිය අපට සිහිපත් වෙයි. ඒ සාමාජිකයන් අතුරින් පළමු ව ලොවින් නික්ම ගියේ අයිශා ය, දෙවනු ව තාත්තා ය. ජීවන සහකාරිය බවට පත් වූ කුසුම් ද ඇගේ නැඟණියක වන, සහෝදරියක වෙත තිබිය යුතු රුව ගුණ ප්‍රකට කරවන සුදු නංගී ද තාත්තාගේත් අයිශාගේත් සදාශ්‍රය ලැබීමට භාග්‍යවත් වූහ. ළදරු වියේ දී සිය සීයා දැකගැන්මට ලැබුණත් අප දියණිය සදර්ශී කුසුම්වර්ෂාට අප සොහොයුරාගේ එනම් ඇගේ ලොකු තාත්තාගේ භෞතික රූපකාය දැකගන්නට ලැබුණේ නැත. ඒ ඇය උපදින්නට පෙර අයිශා මෙලොව සිය ජීවන වාරිකාව නිමා කොට තිබුණු බැවිනි. එහෙත් සිය දෑසින් නුදුටු බන්ධුවරයා වන මහජ්ජා ගැන අප විසිනුත් අයිශා සමීප ව ඇසුරු කළ සහාදයන් විසිනුත් බොහෝ විට ඇයට කරුණු කියාදී තිබේ. මේ අනුව වර්ෂාගේ සිතේ සිය මහජ්ජා පිළිබඳ ඇදී ඇති සොඳුරු සිත්තම ඇගේ ජීවිතය ද මෙහෙවයන අතිප්‍රබල ගාමක බලවේගයක් බවට පත් ව තිබේ.

කිසි දා භෞතික ඇසින් නුදුටු මේ බන්ධුවරයා වරෙක ගැදියෙන් මෙන් ම පැදියෙන් ද අප අඹිමුව ප්‍රබල ව දර්ශනය කිරීමට ඕ සමත් වෙයි. අප විසින් කියාගත යුතු නමුදු කියාගැන්මට අපොහොසත් වන දෙය ද ඕ කවියෙන් ඉදිරිපත් කරයි. මේ වසරේ අගෝස්තු 15 වැනි දා ලියා මා අතට පත් කළ පහත සඳහන් කාව්‍ය නිර්මාණය අපගේ ඒ කියමන සනාථ කරතියි සිතේ. අපගේ මේ ප්‍රවේශ ලේඛනය අවසන් කිරීම සඳහා එය කෝරා ගන්නා ලද්දේ ද එහෙයිනි.

"සිත දිය රැළි මතින් - ඇත ගිරිකුඩු මතින්

හමා එන මල් සුගන්ධය ඔබ ය

නිවි ගිය කෙලිකුඩින් - බිඳී ගිය පන්හිඳෙන්

තව ම අප නිවන එසුරක ඔබ ය

පාර වැරදි යතොත් - පහනක් ව මතු වෙමින්

දැස් එළි කරන එළි සුඟ ඔබ ය

හදින් මතු වී ඇසෙන - ගැඹුරු උස් සරයකින්

හද තවන මධුර කටහඬ ඔබ ය

තදින් පා රිඳෙන විට - තවත් යා නොහැකි විට

ගිම් නිවන අදිසි නිවහන ඔබ ය

දිගු සසර කෙළවරෙක - බුද්ධ මණ්ඩලය මැද

පහළ වන සුබෝසත් ඇස ඔබ ය

ගලන සීතල වතුර පොද ඔබ ය"

සදාදරණීය පාඨක සහායයනි,

කාලිදාස නිර්මාණ ප්‍රවේශය ද ඔබේ ගත සිත නිවන සීතල වතුර
පොදක් ම වේවා!

සමත් වන්ද්‍ර රණසිංහ,

2019.10.08

प्रथमः प्रवेशः ।

ප්‍රථම: ප්‍රවේශ:

ප්‍රථම ප්‍රවේශය

සමාජ සංවර්ධනය උදෙසා සංස්කෘත සාහිත්‍ය භාවිතය

(මහාකවි කාලිදාසගේ මේඝදූතය, රසුවංශය සහ
අභිඤානශාකුන්තලය යන නිර්මාණයන් ආශ්‍රයෙනි.)

සමාජ යන වචනය සැඳෙන්නේ සම් යන උපසර්ගය පූර්වයෙන්
යෙදී ආප් ධාතුවෙනි. සම් යනු 'සැමතින් ම, යහපත් ව,
එකට' යන අරුත් දෙන උපසර්ගයකි. ආප් යනු 'රැස්වීම, එකතු
වීම' යන අරුත්හි යෙදෙන ධාතුවකි. මේ අනුව සැමතින් ම
යහපත් ව එකට එක් වන, රැස් වන තැන සමාජය යි.

සංවර්ධනය යනු සම් යන උපසර්ගය පූර්වයෙන් යෙදී 'වැඩීම,
වර්ධනය වීම' යන අරුත්හි යෙදෙන වෘධි ධාතුවෙන් නිපත්
පදයකි. මේ අනුව සැමතින් ම යහපත් ව එකට වැඩීම, එකට
වර්ධනය කිරීම සංවර්ධනය යි.

යට කී සමාජ සංවර්ධනය උදෙසා උපරිම දායකත්වය දිය හැකි
තැන විශ්වවිද්‍යාලය යි. විශ්වවිද්‍යාලයක භාෂාව, සාහිත්‍යය,
ඉතිහාසය, දර්ශනය, ආගම්, සෞන්දර්ය විද්‍යාව, භූගෝල විද්‍යාව,
සමාජ විද්‍යාව, ආර්ථික විද්‍යාව, කළමනාකරණය, ගණිතය,
සංඛ්‍යාතය, උද්භිද විද්‍යාව, සත්ත්ව විද්‍යාව, වෛද්‍ය විද්‍යාව ආදී
විවිධ විෂය ඉගැන්වෙයි. මේ සියලු විෂයයන් සම්බන්ධ කරුණු
අපට කාලිදාසගේ නිර්මාණ සාහිත්‍යයෙන් හමු වෙයි.

කාලිදාස ක්‍රි. ව. 4 වන සියවසට අයත් නිර්මාණකරුවෙකි.
කෘතී සතෙක කර්තෘත්වය ඔහුට පැවරෙයි. ඒ සෘතුසංහාරය සහ

මේ සඳහා යන බණ්ඩකාවාස, කුමාරසම්භවය සහ රජුවංශය යන මහාකාවාස සහ මාලවිකාග්නිමිත්‍ර, වික්‍රමෝර්වශී සහ අභිඥානශාකුන්තල යන නාට්‍ය ක්‍රියා යි.

මෙහිදී පහත සඳහන් පරිදි සරල ආකෘතියක් භාවිත කරමින් දෘෂ්ටිකෝණ දහයක් ඔස්සේ කාලිදාස නිර්මාණ පිළිබඳ සනිදර්ශන විග්‍රහයක් ඉදිරිපත් කැරේ. මේ අනුව එකින් එක මාතෘකාව යටතේ පළමු ව මේ සඳහායෙන් ද දෙවනුව ව රජුවංශයෙන් ද තෙවනුව ව අභිඥානශාකුන්තලයෙන් ද හත් සුන්දර උද්ධෘත ඒවායේ සිංහල පරිවර්තන ද සමග දක්වා ඇත.

1. කාලිදාස නමැති කළමනාකරුවා

කාලිදාස ජීවිතය කළමනාකරණය කොටගත හැකි ආකාරය පිළිබඳ ව උගන්වයි. කළ යුතු කාර්යය පෙන්වා දෙයි. ඒ තුළ උපදේශක භූමිකාව ද ගැබ් වෙයි.

1.1 යාඥා මෝසා වරමධිගුණේ නාධමේ ලබ්ධකාමා¹

(උත්තමයකුගෙන් යම් ඉල්ලීමක් කොට එය නිෂ්ඵල වීම නිව්යකු වෙතින් එය ඉටු කරගන්නවාට වඩා උතුම් ය.)

1.2. ගෞරවෝභාසේතවිද්‍යානාං යොවනේ විෂයෙයමිණාමි

වාර්ධකේ මුනිවෘත්තීනාං යෝගේනාන්තේ තනුනායජාමි²

(ලමා කාලයේ දී කරන ලද ශිල්ප විද්‍යා අධ්‍යයනය ඇත්නාහු ය. තරුණ සමයෙහි දී ඉන්ද්‍රිය සම්පත් විදින්නාහු ය. මහලු වියෙහි දී මුනිවර පැවැත්මෙන් පවතින්නාහු ය. අවසන යෝගයෙන් ශරීරය අත හරින්නාහු ය.)

1.3. සුශ්‍රූෂස්ව ගුරුන් කුරු ප්‍රියසබ්වෘත්තිං සපත්නීජනේ

හරකුර්විප්‍රකාතාපි රෝෂණතයා මා ස්ම ප්‍රතීපං ගමා:

භූයිෂ්ටං භව දක්ෂිණා පරිජනේ භාගොෂ්වනුත්සේකිනී

යාන්තොවං ගෘහිණීපදං යුවතයෝ වාමා: කුලසාධයා³

(වැඩිහිටියන්ට සවන් දෙන්න. සමාන පතිතියන් කෙරෙහි ප්‍රිය යෙහෙළියනට මෙන් හැසිරෙන්න. ස්වාමියා විශ්වුල් ව සිටින විට කෝපයෙන් ඔහුට එකට එක නොකියන්න. පිරිවර ජනයා කෙරෙහි බොහෝ සෙයින් පරිත්‍යාග කරන සුලු තැනැත්තියක් වන්න. සම්පත් ලද කල්හි උඩගු නොවන්න. මෙසේ යුවතීහු පතිකුලයට යති. එසේ නොවන අය කුලය පහත හෙළන්නියෝ වෙති.)

2. කාලිදාස නමැති දාර්ශනිකයා

වරෙක කාලිදාස දාර්ශනිකයෙකි. ඔහුගේ නිර්මාණ අධ්‍යයනය කරන ඕනෑ ම විද්‍යාර්ථියකුට දාර්ශනික ප්‍රකාශ රාශියක් මතු කොටගත හැකි ය.

2.1 රික්තා: සර්වෝ භවති හි ලසු: පූර්ණතා ගෞරවාය.⁴

(ඒ එසේ මැ යි. හිස් වූ සියල්ල බරින් අඩු වෙයි. පිරුණු බව ගෞරවය පිණිස එනම් බරක් ඇති බව පිණිස වෙයි.)

2.2 නාසොභ න කාමයෝ න ච වේද සමාග්

දුෂ්ටිං න සා හින්තරුචිර්හි ලෝකා⁵

(මේ තැනැත්තා ප්‍රාර්ථනා නොකළ යුතු තැනැත්තෙක් නොවේ. ඉන්ද්‍රමතී යනු සුන්දර දෙය මනා කොට නොදකින්නියක් ද නොවේ. මෙය මෙසේ සිදු වන්නේ ලෝකයේ රුවිකත්වය විවිධත්වයෙන් යුතු බැවිනි.)

2.3 පරිභාසවිජල්පිතං සබේ පරමාර්ථේන න ගෘහ්‍යතාං වචා⁶

(මිතුර, විහිළුවට කිවූ වචනය සත්‍යය ලෙස භාර නොගන්න.)

3. කාලිදාස නමැති දේශපාලනඥයා

දැනගැනීම, දැක්වීම, පෙන්වාදීම යන අරුත්වල යෙදෙන දිශ් ධාතු වෙන් දේශ යන වචනය සැදෙයි. පිළිවෙළකට තැබීම, නිරවුල් කිරීම යන අරුතෙහි පල් ධාතුව යෙදේ. ඥා ධාතුවෙහි තේරුම දැනගැනීම යි. මේ අනුව ජීවිතය දැක, දේශය පිළිවෙළකට තැබීමට දන්නා තැනැත්තා දේශපාලනඥයා යි.

3.1 කෙ වා න ස්‍යා: පරිභවපදං නිෂ්ඵලාරම්භයත්තා:?

(නිෂ්ඵල ක්‍රියාවන් ආරම්භ කිරීමෙහි ලා ප්‍රයත්න දරන කවුරු හෝ වෙන්වා ඔවුහු නින්දාවට ලක් වන්නෝ නොවෙත් ද?)

3.2 යථාපරාධදණ්ඩානාං යථාකාල ප්‍රබෝධිතාමි

ත්‍යාගාය සම්භාතාර්ථානාං සත්‍යාය මිත්‍යාමිණාමි⁸

(ඒ ඒ වරදට සුදුසු දඬුවම් දෙන බව, කල්වේලා නො ඉක්මවා අවදි වන බව, ත්‍යාගය පිණිස රැස් කළ ධනය ඇති බව, සත්‍යය උදෙසා ප්‍රමාණවත් කතා ඇති බව යන මේවා රසු රාජකුලයේ ලක්ෂණ යි.)

3.3 ක: පෞරවේ වසුමතීං ශාසනි ශාසිතරි දුර්විනිතානාමි

අයමාවරත්‍යවිත්‍යං මුග්ධාසු තපස්විකත්‍යාසු⁹

(අවිනිතයනට දඬුවම් දෙන පෞරව පාලකයෙක් මේ මහපොළොව පාලනය කරද්දී කවරෙක් නම් මේ බොළඳ තවුස් දැරියන් කෙරෙහි නොහික්මුණුකම් කෙරෙත් ද?)

4. කාලිදාස නමැති පරිසරවේදියා

පරිසර යන වචනය සැදෙන්නේ සැමතින් ම, හාත්පසින් ම යන අර්ථ දෙන පරි යන උපසර්ගය පූර්වයෙන් යෙදී හැසිරීම, ගමන් කිරීම යන අර්ථවල යෙදෙන සා ධාතුවෙනි. මේ අනුව අප අවට පවතින, හැසිරෙන සියල්ල පරිසරය යි.

4.1 මන්දං මන්දං නුදති පවනශ්වානුකුලො යථා ත්වාං

වාමශ්වායං නදති මධුරං වාතකස්තේ සගන්ධා:

ගර්භධානක්ෂමපරිවයාන්තූනමාබද්ධමාලා:

සේවිෂ්‍යන්තේ තයනසුභගං ඛේ භවන්තං බලාකා:¹⁰

(ප්‍රිය වලාකුළ, සුළඟ අනුකූල වූයේ සුදුසු පරිදි ඔබ මඳ මඳ ව මෙහෙයවයි. යළිදු ඔබට ශ්‍රාති වූ මේ කැඳැත්තා වම්පස සිට මිහිරි කොට නඳ දෙයි. ගර්භෝත්පාදන උත්සවයේ දී ලද පළපුරුද්ද හේතුවෙන් හාත්පස බඳනා ලද මල්දම් ඇති කෙකින්නෝ, ඇසට

ප්‍රිය වූ ඔබ අහසෙහි ඒකාන්තයෙන් සේවනය කරන්නාහු ය.)

4.2 පුරාණපත්‍රාපගමාදනන්තරං

ලතේව සන්තද්ධමනෝඥපල්ලවා¹¹

(ඒ ගැබ්නියක වූ සුදක්ෂිණා පැරැණි පත් ගිලිහීමෙන් පසු මනහර දලුවලින් ගැවසී ගත් ලතාවක මෙන් වූවා ය.)

4.3 පාත්‍රං න ප්‍රථමං ව්‍යවසාති ජලං යුෂ්මාස්වපීතේසු යා

නාදන්තේ ප්‍රියමණ්ඩනාපි භවතාං සන්තේතේත යා පල්ලවම් ආදෙය ව: කුසුමප්‍රසුතිසමයේ යසා භවත්‍යුත්සව:

සේයං යාති ශකුන්තලා පතිගෘහං සර්වවේරනුඥායනාමි¹²

(එම්බා අසපු තුරු රැස, යම් ශකුන්තලාවක් ඔබට දිය නොදී මිස දිය බීමට නොගියා ද, යම් තැනැත්තියක් සොඳුරු ලෙස සැරසීමට කැමැත්තේ වුවත් ඔබට ඇති ආදරය නිසා සැරසිලි පිණිස ගසක දල්ලක්වත් නොකැඩුවා ද, ගස්වල මල් පිපෙන සමය, යම් තැනැත්තියකගේ උත්සව කාලය වෙයි ද, එබඳු ගුණයන්ගෙන් යුතු ශකුන්තලා ය, අද යුග ජීවිතයට යන්නී. සියලු දෙනා ම ඇයට ආශීර්වාද කරන්න.)

5. කාලිදාස නමැති සෞන්දර්යවේදියා

කාලිදාස ශාක ලෝකයේත් සත්ත්ව ලෝකයේත් මනුෂ්‍ය ලෝකයේත් සුන්දරත්වය දකියි. ඔහු සොබාදහම තුළ මනුෂ්‍ය ජීවිතයත්, මනුෂ්‍යයා තුළ සොබාදහමත් දකියි. ඔහුගේ මේ දැක්ම සෞන්දර්යාත්මක නිර්මාණ රැසක උපත සිදු කරයි.

5.1 යත්‍රෝත්මන්තභ්‍රමරමුඛරා: පාදපා නිත්‍යපුෂ්පා

හංසශ්‍රේණිරචිතරසනා නිත්‍යපද්මා නලිත්‍යා:

කේකෝත්කණ්ඨා භවනශිඛිනෝ නිත්‍යභාස්වත්කලාපා

නිත්‍යජ්‍යාත්ස්නා: ප්‍රතිභතතමෝ වෘත්තිරමායා: ප්‍රදෝෂා:¹³

(යම් පෙදෙසක ගස්හු නිබඳ පිපුණු මල් ඇත්තාහු, අතිශයින්

මක් වූ බමරුන් විසින් දොඩමලු වූවාහු ද, පියුම් විල් නිබඳ පිපි පියුම් ඇත්තේ වේ ද, හංස පන්තීන් විසින් කරන ලද මෙවුල්දම් ඇත්තේ වේ ද, ගෘහ මොනරු නිබඳ බබළන පිල් ඇත්තාහු කේකාරවයෙන් නගන ලද ගෙල ඇත්තාහු වෙත් ද, රාත්‍රීහු නිබඳ විහිදි සඳරැස් ඇත්තාහු නසන ලද අඳුර ඇත්තාහු වෙත් ද?)

5.2 තදන්තරේ සා විරරාජධේනුර්

දිනක්ෂපා මධ්‍යගතේව සන්ධ්‍යා¹⁴

(රජු සහ රාජපතිනිය අතරේ ඒ ධේනුව දහවල සහ රාත්‍රීය අතරට පැමිණි සන්ධ්‍යාව මෙන් බැබළුණා ය.)

5.3 සරසිපමනුවිද්ධං ගෛවලේනාපි රම්‍යං

මලිනමපි හිමාංගෝර්ලක්ෂ්ම ලක්ෂ්මී තනෝති

ඉයමධිකමනෝඥා වල්කලේනාපි තන්වි

කිම්ව හි මධුරාණාං මණ්ඩනං නාකෘතීනාම්¹⁵

(සෙවලින් වැසුණත් පියුම සිත්කලු ය. අඳුරු ලප ඇතත් සඳුගෙන් කිරණ විහිදෙයි. වැහැරපටින් වැසුණි වුව මේ යුවතිය අතිශයින් මනහර යි. මිහිරි දේවලට කුමක් නම් අඛණ නොවේ ද?)

6. කාලිදාස නමැති අභිංසාවාදියා

හිංසා යනු රිදවීම, පීඩා කිරීම, සාතනය කිරීම යන අර්ථවල යෙදෙන හත් ධාතුවෙන් සෑදුණු ඊළඟට ක්‍රියාවකි. ඒ අනුව රිදවීමට, පීඩා කිරීමට, සාතනය කිරීමට ඇති කැමැත්ත හිංසාව යි. රිදවීමට, පීඩා කිරීමට, සාතනය කිරීමට ඇති අකැමැත්ත අභිංසාව යි. කාලිදාස සිය නිර්මාණ මාර්ගයෙන් බොහෝ අවස්ථාවලදී අභිංසාව හා බැඳුණු සිය දයාලු චිත්තාව ප්‍රකාශයට පත් කරයි.

6.1 ප්‍රාය: සර්වෝ භවති කරුණාවෘත්තිරාර්ද්‍රාන්තරාත්මා¹⁶

(බොහෝ සෙයින් තෙත් වූ මොළොක් වූ ළය ඇති සියලු දෙනා කරුණාවෙන් තෙත් වූ පැවතුම් ඇත්තේ වෙයි.)

6.2 ආකීර්ණමෘෂිපත්තීනාමුටපද්වාරරෝධිහි:

අපතොයර්ව නිවාරභාගධේයෝචිතෙතර්මෘගො: ¹⁷

(මෙසේ අසපුවල දොරටු අබියස සිටගෙන සිටින මුවන්ට සිය දරුවන්ට මෙන් ධාන්‍ය කවන සෘෂිපතිනියන්ගෙන් ගැවසීගත් තැනකි, අසපුව.)

6.3 වෛධානස: රාජන්, ආශ්‍රමමෘගෝයං න හන්තවෙහා

න හන්තව්‍යා:

න බලු න බලු බාණ: සන්තිපාතගොයමස්මින්

මෘදුනි මෘගගර්චේ පුෂ්පරාශාවිවාග්නි:

ක්ව බත හරිණකානාං ජීවිතං වානිලෝලං

ක්ව ච නිශිතනිපාකා වජ්‍රසාරා: ශරාස්තේ

තත් සාධුකෘතසන්ධානං ප්‍රතිසංහර සායකම්

ආර්තනුණාය ව: ශස්ත්‍රං න ප්‍රහර්තුමනාගසි¹⁸

(වෛධානස සෘෂි :

රජුනි, මේ අසපුවේ මුවෙක්, නොනැසිය යුතු යි, නොනැසිය යුතු යි. මේ සියුමැලි මුව සිරුරෙහි මල් රැසකට හින්තක් මෙන් ඔබගේ හීය නොහෙළිය යුතු යි, නොහෙළිය යුතු යි. මේ මුවන්ගේ අතිශයින් සියුමැලි ජීවිතය කෙබඳු ද? විදුරවී මෙන් තියුණු ව වැටෙන ඔබගේ හී කෙබඳු ද? එහෙයින් මැනවින් කළ බැඳීම ඇති ඔබගේ දුන්න හකුළන්න. ඔබගේ අවිය ඇත්තේ අභිංසකයන් ආරක්ෂා කිරීමට මිස ඔවුන්ට පීඩා කිරීමට නොවේ.)

7. කාලිදාස නමැති කලණ මිතුරා

කලාණ මිත්‍ර ලක්ෂණ පිළිබඳ කරුණු රැසක් කාලිදාස නිර්මාණ පරිශීලනය කරන ඕනෑ ම කෙනකුට පෙනී යයි. ඉඩ ලැබෙන

සෑම අවස්ථාවක දී ම සිය නිර්මාණ මාර්ගයෙන් කලාංග මිත්‍රතාවේ වටිනාකම සමාජගත කිරීමට ඔහු වැයම් කරයි.

7.1 න ක්ෂුද්‍රෝ 'පි ප්‍රථමසුකාතා' ජේක්ෂයා සංග්‍රහයා

ප්‍රාජ්නේ මිත්‍රේ භවති විමුක්තා කිං පුනර් යස්තථෝවිවේච්චෝ¹⁹

(සම්පතින් හීන තැනැත්තකු වුව ආශ්‍රය පිණිස පැමිණි මිතුරා කෙරෙහි පෙර කළ උපකාර සිහි කොට ඔහුට පිටු නොපායි. පෙර තමාට උපකාර කළ මිතුරා දිළිඳු වී පැමිණි විට, කලණ මිතුරා ඔහුට උපකාර කරන බව මෙහි අදහස යි.)

7.2 ආදානං හි විසර්ගය සතාං වාරිමුචාමිව²⁰

(රජු පෙරළා දීම පිණිස සප්ඡනයන්ගෙන් සම්පත් ගන්නේ මැ යි. වැසි වලාකුළ මෙනි.)

7.3 ස්නිග්ධජනසංවිහක්තං හි දුක්ඛං සභ්‍යවේදනං භවති.²¹

(මුදු සිත් ඇති අය සමග බෙදාගත් විට දුක දරාගත හැකි වෙයි.)

8. කාලිදාස නමැති ආදරවන්තයා

ආදරය යන වචනය සැදෙන්නේ වෙතට, තෙක් වැනි අර්ථවල යෙදෙන ආ යන අවයව පදය මුලින් යෙදී තැකීම, සැලකීම, ගෞරව කිරීම යන අර්ථවල යෙදෙන දෘ ධාතුවෙනි.

8.1 තාං ජානීථාෂ පරිමිතකථාං ජීවිතං මේ ද්විතීයං

දුර්භූතෙ මයි සභවරේ චක්‍රවාකිම්චෙවකාමි

ගාඨෝත්තකණ්ඨාං ගුරුජු දිවසෙෂ්චේෂු ගච්ඡන්සු බාලාං

ජාතාං මනෝ ශිශිරමථිතාං පද්මිනීං වානාරූපාමි²²

(පෙම්වතා වූ මා දුරස් වූ කල්හි සක්වාලිහිණියක මෙන් අඩු කතා ඇත්තියක බවට පත් වන ඇය, මගේ දෙවන ජීවිතය බව දැන ගන්න. දැඩි ව බලාපොරොත්තු කඩ වූ යුවතිය විරහ වේදනාවෙන් මහත් වූ මේ දවස් ගතවෙද්දී, සිසිර සමයේ හිමයෙන් පීඩා ලද පියුම් විලක් මෙන් මැල ව ගිය ස්වභාව ඇත්තී යැයි සිතමි.)

8.2 ගෘහිණී සච්චා සඛි මිථා

ප්‍රියශිෂ්‍යා ලලිතේ කලාවිධෝ

කරුණාවිමුක්තේන මාත්‍රානා

හරතා ත්වාං වද කිං න මේ හානමි²³

(ඔබ මගේ ගෘහිණිය යි. රාජ්‍ය පාලනයෙහි දී මන්ත්‍රීවරිය යි. මා ප්‍රිය යෙහෙළිය යි. ලලිත කලාවන්හි දී ප්‍රිය ශිෂ්‍යාව යි. කරුණාවෙන් තොර වූ මාරයා විසින් ඔබ මගෙන් පැහැරගන්නා ලදී. මාරය, ඔබ කුමක් ද මගෙන් පැහැර නොගත්තේ?)

මේ අකාලයේ මරු මුව පත් සිය ප්‍රිය බිරිය ඉන්ද්‍රමනී සිහි කරමින් අජ රජු කළ ප්‍රකාශයකි.

8.3 ආලක්ෂ්‍යදන්තමුකුලානනිමිත්තභාසෙස-

රච්ඡකත්චර්ණරමණියච්චා ප්‍රචාත්තීන්

අංකාශ්‍රයප්‍රණයිතස්තනයාන් වහන්තෝ

ධන්‍යාස්තදංගරජසා මලිනිභවන්ති²⁴

(හේතුවකින් තොර ව වන සිතා ඇති, මඳක් පෙනෙන දත් කැකුළු ඇති, අපැහැදිලි ව අක්ෂර උච්චාරණය කිරීම නිසා ඇති වන රමණීය කථා ඇති, සිය ඇකයට පනින දරුවන් උසුලන භාග්‍යවන්තයෝ ඔවුන්ගේ දූවිල්ලෙන් කිලිටි වෙති.)

9. කාලිදාස නමැති වෛද්‍යවරයා

ජීවිතය ඇද වැටෙන විට නැගිටවන සුදු මානසික වෛද්‍යවරයකු ලෙස කාලිදාස කවියා අපට හමු වෙයි. කවියා බොහෝ විට සිය නිර්මාණ මාර්ගයෙන්, විවිධ හේතුවලින් පීඩාවට පත් වූ සමාජයක ජීවත් වන මනුෂ්‍යයන් වෙත ළං ව ඔවුන්ගේ ගැටලු විසඳාගැනීමට උපකාර කරයි. එය අපට වෛද්‍ය වෘත්තීය හා බැඳුණු උපදේශන සේවය සිහිපත් කොට දෙයි.

9.1. ආශ්වසෝචන ප්‍රථමවිරහෝදග්‍රහෝකාං සබ්ධං තේ
 ශෛලාදාග්‍ර න්‍රිනයනවෘතෝත්තරාකුටාන්තිවෘත්තා
 සාහිඥානප්‍රහිනකුශලෙස්තද්වචෝතිර්මමාපි
 ප්‍රාතෘ කුන්දප්‍රසවගිරීලා ජීවිතං ධාරයේථා²⁵

(ප්‍රථම විශෝගයෙන් දැඩි වූ දුක් ඇති ඔබගේ යෙහෙළිය, මෙලෙස
 අස්වසා මෙහෙසුරුගේ වෘෂභයා විසින් බිඳින ලද කෙලාස
 පර්වතයෙන් නැවතුණෙහි ය. සලකුණු සහිත ව එවන ලද සුව-
 දුක් විවාරීම් ඇති ඇගේ වචනයෙන්, උදැසන කොඳ මලක් මෙන්
 ලිහිල් වූ මගේ ද ජීවිතය දරනු මැනවි.)

9.2. ගඟාක නිර්වාපයිතං න වාසවෘ

ස්වතශ්වයුතං වන්තිමිවාද්ගිර්මබ්දා²⁶

(විෂ්ණු තෙමේ තමන් විසින් ම යවන ලද අවිචල තේජස
 වළක්වන්නට අසමත් වෙයි. ජලය තමා විසින් ම නිකුත් කරන
 ලද ගින්න නැවැත්වීමට අසමත් වන්නාක් මෙනි.)

9.3 අනසුයා :

ප්‍රියංවදේ, ද්වයෝරේච නනු නො මුඛ ජීෂ
 වෘත්තාන්තස්තිෂ්ඨතු රක්ෂිතව්‍යා බලු
 ප්‍රකෘතිපේලවා ප්‍රියසබ්ධි.

ප්‍රියංවදා : කෝ නාම, උෂ්ණෝදකේන නවමාලිකාං සිඤ්ඤවති²⁷.
 (අනසුයා : ප්‍රියංවදා, ඒකාන්තයෙන් මේ පුවත අප දෙදෙනාගේ
 මුවෙහි පමණක් පවතීවා! ස්වභාවයෙන් ම සියුමැලි වූ ප්‍රිය
 යෙහෙළිය රැකගත යුතු ම යි.
 ප්‍රියංවදා : කවරෙක් නම් උණුදියෙන් දැසමන් මල් තෙමයි ද?)

10. කාලිදාස නම් ප්‍රඥාවන්තයා

කාලිදාස ඥානවන්තයකු මෙන් ම ප්‍රඥාවන්තයෙක් ද වෙයි. ඔහු
 තමා සතු විවිධ වූ විෂයබද්ධ ඥානය භාවිතයට ගන්නේ ස්වකීය
 ප්‍රඥාව ද ප්‍රකාශයට පත් වන ආකාරයෙනි. ඔහුගේ ඒ ප්‍රඥාව

සමාජය ද ප්‍රඥාවන්ත කරන්නේ වෙයි.

10.1. කෘත්වා තාසාමහිගමමපාං සොමය සාරස්චකීනා-

මන්ත: ශුද්ධස්ත්වමපි හවිතා වර්ණමාත්‍රේණ කෘෂ්ණා²⁸

(සරස්චකී නදියේ ජලය පානය කොට ඔබ ද ඇතුළතින් පවිත්‍ර
 වූයේ, බාහිර වර්ණ මාත්‍රයෙන් පමණක් කළු වූයෙහි ය.)

10.2. ඥාතේ මොනං ක්ෂමා ශක්තො ත්‍යාගේ ශ්ලාසාවිපර්යයා
 ගුණා ගුණානුබන්ධිත්වාත් තසා සප්‍රසවා ඉව²⁹

(ඥානය ඇත්තේ වුවත් නිහඬ ය. ශක්තිය ඇත්තේ වී නමුදු
 ඉවසයි. පරිත්‍යාග කරන්නේ වුවත් පැසසුම් ලැබීමට කැමැති
 නොවෙයි. මෙසේ ඔහුගේ ගුණ, ගුණයන් පසුපස ලුහුබදීයි.
 ඔහුගේ ජන්මයත් සමග ඒවා හටගත්තාක් වැන්න.)

10.3 ස්වසුබනිරහිලාෂ: බිද්‍යාසේ ලෝකහේතෝ:

ප්‍රතිදිනමථවා තේ වෘත්තිරේචංචිධේධව
 අනුභවති හි මූර්ධනා පාදපස්තීවුමුෂ්ණං
 ශමයති පරිතාපං ඡායයා සංශ්‍රිතානාම්³⁰

(සිය සුවයෙහි අපේක්ෂා නැත්තේ ලෝකය උදෙසා වෙහෙසෙයි.
 නො එසේ නම් මේ ඔබගේ දෛනික පැවැත්මේ ස්වභාවය ද?
 ගස සිය හිසින් දැඩි උණුසුම දරා සිටියි. තමාගේ සෙවණට
 පැමිණෙන අයගේ තැවුල දුරු කරයි.)

මහාකවි කාලිදාස සංස්කෘත අධ්‍යයනය කළ අපරදිග විද්වතුන්
 විසින් හඳුන්වාදෙනු ලබන්නේ මහාභාරතයේ ශේක්ෂපියර්
 ලෙසිනි. දේශීය සහ විදේශීය විද්වතුන් විසින් කාලිදාස පිළිබඳ
 විවිධ ප්‍රකාශ කොට තිබේ. එයින් ප්‍රකාශ දෙකක් පමණක් මෙහි
 ලා උපුටා දක්වනු ලැබේ.

"නීතියට හා යුක්තියට ගරු කළ කෙනකු වූ ඔහු (කාලිදාස)
 කාව්‍යයන්හි වර්ණනා කර ඇත්තේ හොඳ දෙය හා හොඳ ගතිගුණ
 නිතර ම කාගේත් යහපත සලසන බව යි... රාජසභාවෙහි තමාට

හමු වූ රජවරුන්, සෘෂිවරුන්, මැති-ඇමැතිවරුන් යනාදීන්ගේ පමණක් නොව ජීවිතයෙහි තමාට මුණගැසුණු විවිධාකාර මිනිසුන්ගේ ගති පැවතුම් ගැන විවාරාත්මක ව ඔහු විස්තර කොට ඇත.³¹"

මේ මහාචාර්ය ජයදේව තිලකසිරි මහතාගේ ප්‍රකාශයකි.

"Kalidasa has an unfailing eye for beauties in nature and in man. In a word he can capture the living portrait of a moving chariot or a running deer, a flying sage or a weeping fairy, a blooming flower or a rising moon."³²

මේ සර්වපල්ලි රාධාක්‍රිෂ්ණන් නමැති භාරතීය පඬිවරයාගේ ප්‍රකාශයකි.

කාලිදාස යනු විශ්වවිද්‍යාලයකි. ගුණ-නැණ බෙලෙන් පිරිපුන් ශිෂ්‍ය ප්‍රජාවක් නිර්මාණය කිරීමෙහි ලා මේ සාහිත්‍යයෙන් ලද හැක්කේ අප්‍රමාණ ආලෝකයකි. ඉහත සඳහන් ලේඛනය ඔස්සේ අප විසින් ප්‍රයත්න දරන ලද්දේ කළමනාකරණය, දර්ශනය, දේශපාලනය, පරිසරය, සෞන්දර්යය, අහිංසාව, කලාණ මිත්‍රත්වය, ආදරය, වෛද්‍ය විද්‍යාව සහ ප්‍රඥාව යන විෂය ක්ෂේත්‍ර සහ ජීවිතය හා බැඳී සජීවී සංකල්ප කාලිදාස නිර්මාණ කවුළුවෙන් අවලෝකනය කිරීම යි.

සමාශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

1. මේඝදූත I.6
The Mēghadūta of Kālidāsa, edited by M.R. Kale, Bombay, 1934.
2. රසුචංශ I.8
කාලිදාසවිරචිතං රසුචංශම්; මල්ලීනාථසංජීවනීවාසාධ්‍යා - සමේතම්, සම්: කාශීනාථ පාණ්ඩුරංග පරබ් සහ වාසුදේව ලක්ෂ්මණ ශාස්ත්‍රී, බොම්බාය, 1910.

3. අභිඥානශාකුන්තල IV.17
Abhijñānaśākuntalam of Kālidāsa; edited by C. R. Devadhar and N. G. Suru, Delhi, 1996.
4. මේඝදූත I.20
5. රසුචංශ VI.30
6. අභිඥානශාකුන්තල II.18
7. මේඝදූත I.55
8. රසුචංශ I.6,7
9. අභිඥානශාකුන්තල I.25
10. මේඝදූත I.9
11. රසුචංශ III.7
12. අභිඥානශාකුන්තල IV.8
13. මේඝදූත II.3
14. රසුචංශ II.20
15. අභිඥානශාකුන්තල I.20
16. මේඝදූත II.32
17. රසුචංශ I.50
18. අභිඥානශාකුන්තල I.10,11
19. මේඝදූත I.17
20. රසුචංශ IV.86
21. අභිඥානශාකුන්තල III.9 පද්‍යයෙන් පසු එන ගද්‍ය පාඨයකි.
22. මේඝදූත II.22
23. රසුචංශ VIII.67

24. අභිඥානශාකුන්තල VII.17
25. මේසද්දත II.52
26. රසුචංශ III.58
27. අභිඥානශාකුන්තල IV. අංකයේ විෂ්කම්භකයට පූර්ව-
යෙන් ඇති ගද්‍ය පාඨය යි.
28. මේසද්දත I.50
29. රසුචංශ I.22
30. අභිඥානශාකුන්තල V.7
31. තිලකසිරි, ජයදේව.: සංස්කෘත කාව්‍ය සාහිත්‍යය, කොළඹ,
2011, 69 වන පිටුව.
32. Radhakrishnan, S.: General Introduction to
Abhijñānaśākuntalam; Sahitya Academy,
New Delhi, 1965.

द्वितीयः प्रवेशः।

ද්විතීය: ප්‍රවේශ:

ද්විතීය ප්‍රවේශය

मेघदूतम् । पूर्वमेघः।

මේසද්දතම් පූර්වමේස:

මේසද්දතය පූර්වමේසය

මේසද්දතය යනු මහාකවි කාලිදාසයන් විසින් ලියන ලද බණ්ඩ කාව්‍යයකි. මෙය පූර්වමේසය සහ උත්තරමේසය යනුවෙන් කොටස් දෙකකින් සමන්විත යි. පූර්වමේසයේ පද්‍ය හැට හයක් ද උත්තරමේසයේ පද්‍ය පණස් පහක් ද අන්තර්ගත ය. විරහී පෙම්වතකු විසින් සිය විරහිණිය වෙත වලාකුළු දූතයා කොට ගනිමින් යවන ගෝකී සන්දේශයක ස්වරූපයෙන් මේසද්දතය රචිත යි. මුළු මේසද්දතය ම රචනා කොට ඇත්තේ මන්දාක්‍රාන්තා යන සුන්දර වෘත්තයෙනි. පූර්වමේසයෙන් තෝරාගත් පද්‍ය දහයක් ද උත්තරමේසයෙන් තෝරාගත් පද්‍ය දහයක් ද ඒවායේ සිංහල පරිවර්තන සහිත ව මෙහි ඇතුළත් කොට තිබේ.

पूर्वमेघः।

පූර්වමේස:

පූර්වමේසය

तस्य स्थित्वा कथमपि पुरः कौतुकाधानहेतो-

रन्तर्बाष्पश्चिरमनुचरो राजराजस्य दध्यौ ।

মেঘালোকে ভবতি সুখিনোऽপ্যন্যথাবৃষ্টি চेत:

कण्ठाश्लेषप्रणयिनि जने किं पुनर्दूरसंस्थे ॥ ३ ॥

තසා ස්ථිත්වා කථමපි පුරු කොතුකාධානභේතෝ-
රන්තර්බාෂ්පභ්විරමනුවරෝ රාජරාජසා දධොභා
මේසාලෝකේ භවති සුධිනෝ'පානාභාවාත්ති චේතා:
කණ්ඨාශ්ලේෂප්‍රණයිති ජනේ කිං පුනර්දුරසංස්ථේ (3)

ඒ කුවේරගේ අනුවර වූ යක් තෙමේ ඇතුළත රැඳී කඳුළු ඇත්තේ
සිය අභිලාෂය මුදුන් පමුණුවාදිය හැකි ඒ වලාකුළු ඉදිරියේ කෙසේ
හෝ සිට බොහෝ වේලාවක් කල්පනා කෙළේ ය. වලාකුළු දකින
විට සුව සේ හිඳින ජනයාගේ සිත් පවා වෙනසකට පත් වෙයි.
ගෙලින් වැලඳගත් ආදරණියයන් දුරස් වූ කල්හි ඒ ගැන කියනු කිම?

धूमज्योतिःसलिलमरुतां संनिपातः क मेघः

संदेशार्थाः क पटुकरणैः प्राणिभिः प्रापणीयाः ।

इत्यौत्सुक्यादपरिगणयन्गुह्यकस्तं ययाचे

कामार्ता हि प्रकृतिकृपणाश्चेतनाचेतनेषु ॥ ५ ॥

ධූමජ්‍යෝති:සලිලමරුතාං සංනිපාතා: ක්ව මේස:
සංදේශාර්ථා: ක්ව පටුකරණා: ප්‍රාණිභි: ප්‍රාපණියා:
ඉත්‍යොත්සුකාදපරිගණයන්ගුහ්‍යකස්තං යයාවේ
කාමාර්තා හි ප්‍රකෘතිකෘපණාශ්චේතනාවේතනේෂු

දුම, ආලෝකය, වතුර, සුළඟ යන මේවායේ එක් වීම වූ වලාකුළු
කොතැන ද? සක්‍රිය ඉදුරන් ඇති ප්‍රාණීන් විසින් ගෙන යා යුතු
සන්දේශාර්ථය කොතැන ද? අපේක්ෂිත අරමුණ ඉටු කරගැන්ම
උදෙසා ඒ ගැන නොතකමින් යක් තෙමේ ඒ වලාකුළුට ආයාචනය
කෙළේ ය. ඒ එසේ මැ යි. කාමයෙන් පීඩිත වූවෝ සචේතනික -
අචේතනික වස්තූන් කෙරෙහි ස්වභාවයෙන් ම බැඟුපත් වෙති.

जातं वंशे भुवनविदिते पुष्करावर्तकानां

जानामि त्वां प्रकृतिपुरुषं कामरूपं मघोनः ।

तेनार्थित्वं त्वयि विधिवशाद्भूबन्धुर्गतोऽहं

यात्रा मोघा वरमधिगुणे नाधमे लब्धकामा ॥ ६ ॥

ජාතං වංශේ භුවනවිදිතේ පුෂ්කරාවර්තකානාං
ජානාමි ත්වාං ප්‍රකෘතිපුරුෂං කාමරූපං මඛෝනා:
තේනාර්ථිත්වං ත්වයි විධිවශාද්භූර්ගත්ථුර්ගතෝ'හං
යාවිඤ්ඤා මෝසා වරමධිගුණේ නාධමේ ලබ්ධිකාමා (6)

ඔබ ලොව ප්‍රකට වූ පුෂ්කරාවර්ත වංශයෙහි උපන් කැමැති
ස්වරූපයක් ගත හැකි ඉන්ද්‍රගේ ප්‍රධාන පුරුෂයා බව දනිමි.
දෙවොනුකුල ව දුරස් වූ නෑයන් ඇති මම ඔබ කෙරෙහි
යාවකන්වයට ගියෙමි. උත්තමයන් කෙරෙහි යම් ඉල්ලීමක් කොට
නිෂ්ඵල වීම අධමයකුගෙන් එය ඉටු කරගැන්මට වඩා උතුම් ය.

त्वामारूढं पवनपदवीमुद्गृहीतालकान्ताः

प्रक्षिप्यन्ते पथिकवनिताः प्रत्ययादाश्वसत्यः ।

कः संनद्धे विरहविधुरा त्वय्युपेक्षेत जायां

न स्यादन्योऽप्यहमिव जनो यः पराधीनवृत्तिः ॥ ८ ॥

ත්වාමාරූඪං පවනපදවීමුද්ග්‍රීභීතාලකාන්තා:
ප්‍රක්ෂිප්‍යන්තේ පථිකවනිතා: ප්‍රත්‍යයාදාශ්වසන්‍යා:
ක: සංනද්ධේ විරහවිධුරා ත්වය්යුපේක්ෂේත ජායාං
න ස්‍යාදන්‍යෝ'ප්‍යහමීව ජනෝ ය: පරාධීනවෘත්ති: (8)

අහසට නැගී ඔබ දැක විරහිනීහු විශ්වාස ඇති ව උඩට නැඟුණු කියලු වැළ සහිත ව බලා හිඳිති. ඔබ සැරසුණු කල්හි විරහ පීඩිත බිරිය කවරෙක් නම් උපේක්ෂා කරයි ද? අන් කිසිවෙක් මා මෙන් පරාධීන පැවතුම් ඇත්තෙක් නොවන්නේ ය.

तां चावश्यं दिवसगणनातत्परामेकपत्नी-

मव्यापन्नामविहतगतिर्द्रक्ष्यसि भ्रातृजायाम् ।

आशाबन्धः कुसुमसदृशं प्रायशो ह्यङ्गनानां

सद्यः पाति प्रणयि हृदयं विप्रयोगे रुणद्धि ॥ ९ ॥

තාං වාවශ්‍යං දිවසගණනාතත්පරාමේකපත්නී-
මව්‍යාපන්නාමවිහතගතිර්ද්‍රක්ෂ්‍යසි භ්‍රාතෘජායාමී
ආශාබන්ධ: කුසුමසදෘශං ප්‍රායශෝ හ්‍යඤ්ජනානාං
සද්‍ය: පාති ප්‍රණයි හෘදයං විප්‍රයෝගේ රුණද්ධි (9)

දින ගණන් කිරීමෙහි ලා තත්පර වූ ජීවිතය දරා සිටින ඒකපත්නී වූ මී නොනට ගමන් ඇති ඔබ ඒකාන්තයෙන් දකින්නී ය. ආශා බන්ධනය ප්‍රේමණීයයන් කෙරෙහි මලක් බඳු වූයේ විශේශයෙහි ලා වහා වැටෙන සුදු වූයේ කාන්තා හෘදය බොහෝ සෙයින් වළක්වයි.

त्वामासारप्रशमितवनोपप्लवं साधु मूर्धा

वक्ष्यत्यध्वश्रमपरिगतं सानुमानाम्रकूटः ।

न क्षुद्रोऽपि प्रथमसुकृतापेक्षया संश्रयाय

प्राप्ते मित्रे भवति विमुखः किं पुनर्यस्तथोच्चैः ॥ १७ ॥

ත්වාමාසාරප්‍රශමිතවනෝපප්ලවං සාධු මූර්ධනා
වක්ෂ්‍යත්‍යධ්වශ්‍රමපරිගතං සාන්‍රමානාම්‍රකූට:
න ක්ෂුද්‍රෝඨ ප්‍රථමසුකෘතාපේක්ෂ්‍යා සංශ්‍රයාය
ප්‍රාප්තේ මිත්‍රේ භවති විමුඛ: කිං පුනර්යස්තථෝච්චෛ: (17)

ආමුකුටය නමැති සාන්‍රමත් පවුළු වැසි දහරින් සන්සිඳුවන ලද ළැව් ගිනි ඇත්තේ ගමන් වෙහෙසින් පීඩිත ඔබට මනා කොට මුදුනට කතා කරන්නේ ය. දුක්බිත ජීවිත ගත කරන්නකු පවා ආශ්‍රය පිණිස මිතුරකු පැමිණි කල්හි පළමු කළ උපකාර සිහි කොට ඔහුට පිටුපා නොයයි.

तस्यास्तिकैर्वनगजमदैवासितं वान्तवृष्टिर्

जम्बुकुञ्जप्रतिहतरयं तोयमादाय गच्छेः ।

अन्तःसारं घन तुलयितुं नानिलः शक्ष्यति त्वां

रिक्तः सर्वो भवति हि लघुः पूर्णता गौरवाय ॥ २० ॥

තස්‍යාස්තිකෛර්වනගජමදෛව්‍යාසිතං වාන්තවෘෂ්ටීර්
ජම්බුකුඤ්ජප්‍රතිහතරයං තෝයමාදාය ගච්ඡේ:
අන්ත:සාරං ඝන තුලයිතූං නානිල: ශක්ෂ්‍යති ත්වාං
රික්ත: සර්වෝ භවති හි ලඝු: පූර්ණතා ගෝරවාය (20)

එම්බා මේසය, මුදා හළ වර්ෂාව ඇති ඔබ සුවදවත් වන ගජ මදින් සමන්විත වූයේ ජම්බු පදුරු පහර ලද මේ රේවා නදියේ ජලය රැගෙන ගමන් කරන්නෙහි ය. මේසය, ඇතුළත හරවත් බව ඇති ඔබ ගින්න හා සමාන කළ නොහැකි ය. ඇතුළත හිස් වූ සියල්ල ම සැහැල්ලු වෙයි. පිරුණු බව ගෞරවය පිණිස යි.

उत्पश्यामि द्रुतमपि सखे मत्प्रियार्थं यियासो:

कालक्षेपं ककुभसुरभौ पर्वते पर्वते ते ।

शुक्लापाङ्गैः सजलनयनैः स्वागतीकृत्य केका:

प्रत्युद्यातः कथमपि भवान्गान्तुमाशु व्यवस्येत् ॥ २३ ॥

උත්පශ්‍යාමි දැනමපි සබ්ධි මත්ප්‍රියාර්ථං යියාසෝ:
 කාලක්ෂේපං කකුහසුරභෝ පර්වතේ පර්වතේ තේ
 ශුක්ලාපාඛිගො: සජලනයනො: ස්වාගතීකෘත්‍ය කේකා:
 ප්‍රත්‍යුද්‍යාතා: කථමපි භවාන්ගන්තුමාශු ව්‍යවසෝන් (23)

මිතුර, මගේ ප්‍රිය වූ අර්ථය උදෙසා වහා යනු කැමැති වුවත් කකුහ
 කුසුමින් සුවදවත් වූ පර්වතයක් පර්වතයක් පාසා කල් ගත කිරීම
 දැකීම. කඳුළු සහිත ඇස් ඇති මොනරුන් විසින් සිය හඬ
 ආශීර්වාදයක් කොට පෙරළා කියන්නේ ඔබට කෙසේ හෝ වහා
 යන්නට හැකි වන්නේ ය.

हित्वा हालामभिमतरसां रेवतीलोचनाङ्कां

बन्धुप्रीत्या समरविमुखा लाङ्गली या: सिषेवे ।

कृत्वा तासामधिगममपां सौम्य सारस्वतीना-

मन्त: शुद्धस्त्वमपि भविता वर्णमात्रेण कृष्ण: ॥ ५२ ॥

හිත්වා භාලාමහිමතරසාං රේවතීලෝචනාඛිකාං
 බන්ධුප්‍රීතා සමරවිමුඛා ලාඛිගලී යා: සිෂේවේ
 කාත්වා තාසාමධිගමමපාං සොම්‍ය සාරස්වතීනා-
 මන්තා: ශුද්ධස්ත්වමපි භවිතා වර්ණමාත්‍රේණ කෘෂ්ණා: (52)

බන්ධු ජන සන්තෙහයෙන් සංග්‍රාම විමුඛ වූ බලරාම තෙමේ අහිමත
 ආස්වාද ඇති රේවතීයගේ දෑසෙහි ම සලකුණු වූයේ සුරලියන් අත
 හැර ඇය සේවනය කරයි. ප්‍රිය මිතුර, ඔබ සරස්වතී නදියෙහි ජලය
 වෙත එළඹ ස්නානය කළේ ඇතුළතින් ශුද්ධ වන්නෙහි නමුදු වර්ණ
 මාත්‍රයෙන් කෘෂ්ණ ස්වරූපී වන්නෙහි ය.

तं चेद्वायौ सरति सरलस्कन्धसंघट्टजन्मा

बाधेतोल्काक्षपितचमरीबालभारो दवाग्नि: ।

अर्हस्येनं शमयितुमलं वारिधारासहस्रै-

रापन्नार्तिप्रशमनफला: संपदो ह्युत्तमानाम् ॥ ५६ ॥

තං චේද්වායෝ සරති සරලස්කන්ධසංඝට්ඨජන්මා
 බාධෙතෝල්කාක්ෂපිතචමරීබාලභාරෝ දවාග්නී:
 අර්භසෝන්තං ශමයිතුමලං වාරිධාරාසහස්‍රෙසු-
 රාපන්තාර්තිප්‍රශමනඵලා: සංපදෝ හ්‍යුත්තමානාමි (56)

සුළඟ හමද්දී දේවදාර කුරු කඳ හා සුගැටි ජන්ම ඇති ගිනි පුළිඟු
 විසි වන ළැව් ගින්න, ඒ හිමයෙන් තෙත් වූ පවුච්ච බාධා කරන්නේ
 ද? ඉදින් මෙසේ ජල ධාරා දහස් ගණනින් ශමනය කරන්නට සුදුසු
 වන්නෙහි ය. උත්තමයන්ගේ සම්පත්ති, විපත් පත් අයගේ පැමිණි
 විපත් සන්සිදුවීම ම වෙසෙස් ඵලය කොට ඇත්තේ ය.

यत्रोन्मत्तभ्रमरमुखराः पादपा नित्यपुष्पा

हंसश्रेणीरचितरशना नित्यपद्मा नलिन्यः ।

केकोत्कण्ठा भवनशिखिनो नित्यभास्वत्कलापा

नित्यज्योत्स्नाः प्रतिहततमोवृत्तिरम्याः प्रदोषाः ॥ ३ ॥

යක්‍රෝන්මත්තභ්‍රමරමුඛරා: පාදපා නිත්‍යපුෂ්පා
හංසශ්‍රේණීරචිතරශනා නිත්‍යපද්මා නලිනා:
කේකෝත්කණ්ඨා භවනශිඛිනෝ නිත්‍යභාස්වත්කලාපා
නිත්‍යජ්‍යෝත්ස්නා: ප්‍රතිහතතමෝවූත්තිරම්‍යා: ප්‍රදෝෂා: (3)

යම් අලකාවක තුරු නිබඳ පිපි මල් ඇත්තේ, උමතු බමරුන්ගෙන් දොඩමලු වූයේ ය. නෙළුම් විල් හංස පත්ති නමැති රසනාදාමයෙන් යුක්ත වෙයි. ගෘහ මොනරු නිබඳ බබළන පිල් කලප් ඇත්තාහු නගන ලද රාව ඇත්තාහු ය. රාත්‍රීහු නිබඳ ආලෝකවත් වූයේ නසන ලද අන්ධකාර පැවතුම් ඇති ව රමණීය වෙති.

आनन्दोत्थं नयनसलिलं यत्र नान्यैर्निमित्तैर्

नान्यस्तापः कुसुमशरजादिष्टसंयोगसाध्यात् ।

नाप्यन्यस्मात्प्रणयकलहाद्विप्रयोगोपपत्तिर्

वित्तेशानां न च खलु वयो यौवनादन्यदस्ति ॥ ४ ॥

ආනන්දෝත්ථං නයනසලිලං යනු නානෝපනිමිත්තේනෙර්
නාත්‍යස්තාප: කුසුමශරජාදිෂ්ටසංයෝගසාධ්‍යාත්
නාප්‍යනාස්මාත්ප්‍රණයකලහාද්විප්‍රයෝගෝපපත්තිර්
විත්තේශානාං න ච ඛලු වයෝ යෝවනාදන්‍යදස්ති (4)

යම් අලකාවක යක්ෂයන්ගේ ආනන්දයෙන් උදා වූ සතුටු කඳුළු ඇත්තේ ද, අන් කරුණක් නිසා නොවේ ද, ඉෂ්ට සම්භෝග සාධනයෙන් හටගත් මල් හී සරින් උපන් තාපය මිස අන් තාපයක් නොවී ද, ප්‍රණය කලහ මිස විප්‍රයෝගය නිසා හටගත් ගැටලු නොවී ද, යොවුන් බව හැර වෙනත් වයසක් නොවී ද.

एभिः साधो हृदयनिहितैर्लक्षणैर्लक्षयेथा

द्वारोपान्ते लिखितवपुषौ शङ्खपद्मौ च दृष्ट्वा ।

क्षामच्छायं भवनमधुना महियोगेन नूनं

सूर्यापाये न खलु कमलं पुष्यति स्वामभिव्याम् ॥ २० ॥

ඒහි: සාධෝ හෘදයනිහිතේර්ලක්ෂණේර්ලක්ෂයේථා
ද්වාරෝපාන්තේ ලිඛිතවපුෂෝ ශඛිඛපද්මෝ ච දෘෂ්ට්වා
ක්ෂාමචිෂායං භවනමධුනා මද්වියෝගේන නූනං
සූර්යාපායේ න ඛලු කමලං පුෂ්‍යති ස්වාමභිව්‍යාම් (20)

සාධු පුරුෂය, හද රැඳි මෙබඳු ලක්ෂණ කරණ කොටගෙන දොර කෙළවර අදනා ලද ශරීරවත් වූ ශංඛ - පද්ම දෙදෙනා දැක ඒකාන්තයෙන් දැන් මාගේ විශ්වාසින් අඳුරු ස්වභාවයට පැමිණි නිවස දකින්නෙහි ය. හිරු පහ ව ගිය කල්හී පියුම සිය ශෝභාව ප්‍රකට නොකරයි.

तन्वी श्यामा शिखरिदशना पक्वबिम्बाधरोष्ठी

मध्ये क्षामा चकितहरिणीप्रेक्षणा निम्ननाभिः ।

श्रोणीभारादलसगमना स्तोकनम्रा स्तनाभ्यां

या तत्र स्याद्युवतिविषये सृष्टिराद्येव धातुः ॥ २२ ॥

තන්වී ශ්‍යාමා ශිඛරිදශනා පක්වබිම්බාධරෝෂ්ඨී
මධ්‍යේ ක්ෂාමා චකිතහරිණීප්‍රේක්ෂණා නිම්නනාභිඃ
ශ්‍රෝණීභාරාදලසගමනා ස්තොකනම්‍රා ස්තනාභ්‍යාං
යා තත්‍ර ස්‍යාද්‍යුවතිවිෂයේ සෘෂ්ටිරාද්‍යොව ධාතූඃ (22)

සිහින් සිරුරැකි යුවතිය සිනිඳු දත් ඇත්තී, පැසුණු බිඹු පල බදු
තොල් ඇත්තී ය. කෘශ මධ්‍ය ප්‍රදේශයක් ඇත්තී චකිතයට පත් මුඛ
දෙනකගේ බැලුම් ඇත්තී ය. නැමුණු උකුළු බර කරණ කොටගෙන
අලස ගමන් ඇත්තී පියසුරු යුග්මයේ බරින් ද මදක් නැමුණා ය.
යුවතීන් විෂයයෙහි බ්‍රහ්මයාගේ පළමු මැවීම බදු යම් තැනැත්තියක්
වේ ද, ඔ එතැන වන්නී ය.

तां जानीथाः परिमितकथां जीवितं मे द्वितीयं

दूरीभूते मयि सहचरे चक्रवाकीमिवैकाम् ।

गाढोत्कण्ठां गुरुषु दिवसेष्वेषु गच्छत्सु बालां

जातां मन्ये शिशिरमथितां पद्मिनीं वाऽन्यरूपाम् ॥ २३ ॥

තාං ජානීථාඃ පරිමිතකථාං ජීවිතං මේ ද්විතීයං
දූරීභූතේ මයි සහචරේ චක්‍රවාකීම්වෙවෙකාම්
ගාඨෝත්කණ්ඨාං ගුරුෂු දිවසේෂ්වේෂු ගච්ඡත්සු බාලාං
ජාතාං මනෝ ශිඛිරමථිතාං පද්මිනීං වා'න්‍යරූපාම් (23)

පෙම්වතා වූ මා දුරස් වූ කල්හි සක්වාලිහිණියක මෙන් සීමා වූ කතා
ඇති හුදෙකලා වූ ඇය මගේ දෙවන ජීවිතය බව දැනගන්න. ප්‍රබල
විරහ වේදනාව නිසා මේ බොළඳිය මේ බරැති දින ගත වන විට
ශිඛිරයෙන් පිටින නෙළුම් විලක් මෙන් අන් ස්වරූපයකට පත් වී
යැයි හඟිමි.

आलोके ते निपतति पुरा सा बलिव्याकुला वा

मत्सादृश्यं विरहतनु वा भावगम्यं लिखन्ती ।

पृच्छन्ती वा मधुरवचनां सारिकां पञ्जरस्थां

कच्चिद्भर्तुः स्मरसि रसिके त्वं हि तस्य प्रियेति ॥ २५ ॥

ආලෝකේ තේ නිපතති පුරා සා බලිව්‍යාකුලා වා
මත්සාදෘශ්‍යං විරහතනු වා භාවගම්‍යං ලිඛන්තී
පෘච්ඡන්තී වා මධුරවචනාං සාරිකාං පඤ්ජරස්ථාං
කච්චිද්භර්තූඃ ස්මරසි රසිකේ ත්වං හි තස්‍ය ප්‍රියෙති (25)

ඔ තොමෝ දේවතාරාධනයෙහි ලා විශවුල් වූවා විරහයෙන් කෘශ වූ
සිරුර ඇති නැඟුමින් දක යුතු මගේ රූපයට සමාන රූපය අදින්නී,
කුඩුවෙහි සිටින මිහිරි වදන් ඇති සැලලිහිණියට, "රසිකාවිය,
ස්වාමියා සිහි නොකරන්නෙහි ද හෝ ඔබ ඔහුගේ ප්‍රියාව ද"
යනුවෙන් විමසන්නී ඔබේ ඇස් ඉදිරියෙහි එදසුන් වැටෙයි.

उत्सङ्गे वा मलिनवसने सौम्य निक्षिप्य वीणां

मद्रोत्राङ्कं विरचितपदं गेयमुद्रातुकामा ।

तन्त्रीमार्द्रां नयनसलिलैः सारयित्वा कथंचिद्

भूयो भूयः स्वयमपि कृतां मूर्च्छनां विस्मरन्ती ॥ २६ ॥

උත්සව්ගේ වා මලිනවසනේ සෞම්‍ය නික්මිපා විණාං
 මදගෝත්‍රාඩිකං විරචිතපදං ගේයමුද්ගාතුකාමා
 තන්ත්‍රිමාර්ද්‍රාං නයනසලිලෙ: සාරයිත්වා කථංචිද්
 භුයෝ භුය: ස්වයමපි කෘතාං මූර්චිෂනාං විස්මරන්තී (26)

සෞම්‍යය, කිලිටි වතින් යුතු ඇකයෙහි විණාව හොවාගෙන මගේ
 නම සහිත ව ලියන ලද පද ඇති ගීතයක් උස් කොට ගයනු
 කැමැත්තී නමුදු කඳුළින් තෙත් වූ තත් කෙසේ හෝ සකසාගෙන
 යළි යළිත් තමා විසින් ම අධ්‍යයනය කරන ලද මූර්චිෂනා අමතක
 කළා ය.

सा संन्यस्ताभरणमबला पेशलं धारयन्ती

शय्योत्सङ्गे निहितमसकृद्:खदु:खेन गात्रम् ।

त्वामप्यस्त्रं नवजलमयं मोचयिष्यत्यवश्यं

प्राय: सर्वो भवति करुणावृत्तिरार्द्रान्तरात्मा ॥ ३३ ॥

සා සංන්‍යස්තාහරණමබලා පේශලං ධාරයන්තී
 ශයෝත්සංගේ නිහිතමසකද්දු:ඛදු:ඛේන ගාත්‍රම්
 ත්වාමප්‍යස්ත්‍රං නවජලමයං මෝචයිෂ්‍යත්‍යවශ්‍යං
 ප්‍රාය: සර්වෝ භවති කරුණාවෘත්තිරාර්ද්‍රාන්තරාත්මා (33)

මෙම දුබල තැනැත්තිය ඉවත් කරන ලද අඛරණ ඇති, නොයෙක්
 වර මහත් දුකින් යහනෙහි කෙළවරක වැටුණු මෘදු සිරුර දරන්නී
 ය. ඕ ඔබට නව ජලමය කඳුළු ඒකාන්තයෙන් මුදා හරින්නී ය.
 බොහෝ සෙයින් ඇතුළත තෙත් වූ හදවත් ඇත්තේ සෑම විට ම
 කුලුණුබර පැවතුම් ඇත්තේ වෙයි.

कच्चित्सौम्य व्यवसितमिदं बन्धुकृत्यं त्वया मे

प्रत्यादेशान्न खलु भवतो धीरतां कल्पयामि ।

नि:शब्दोऽपि प्रदिशसि जलं याचितश्चातकेभ्य:

प्रत्युक्तं हि प्रणयिषु सतामीप्सितार्थक्रियैव ॥ ५४ ॥

කච්චිත්සෞම්‍ය ව්‍යවසිතමිදං බන්ධුකෘත්‍යං ත්වයා මේ
 ප්‍රත්‍යාදේශාන්ත ඛලු භවතෝ ධීරතාං කල්පයාමි
 නි:ශබ්දෝච්චි ප්‍රදිශසි ජලං යාචිතශ්චාතකේභ්‍ය:
 ප්‍රත්‍යුක්තං හි ප්‍රණයිෂු සතාමීප්සිතාර්ථක්‍රියේව (54)

මේසය, මෙසේ මගේ බන්ධු කෘත්‍යය කරන්නට පැමිණි ඔබට
 විශ්වාසය නිසා ඔබගේ ගම්භීරත්වය නොසලකමි. අයදනා ලද
 නිහඬ කැඳැත්තන් කෙරෙහි ජලය ලබාදෙන්නෙහි ය. සත්පුරුෂයන්
 තමන්ගෙන් අයදින ආදරණීය යදියන් විෂයයෙහි අපේක්ෂිත අර්ථ
 ඉටු කොට දෙන්නාක් මෙන් ප්‍රතිචචන දෙන්නෙහි ය.

एतकृत्वा प्रियमनुचितप्रार्थनावर्तिनो मे

सौहार्दाद्वा विधुर इति वा मय्यनुकोशबुद्ध्या ।

इष्टान्देशाञ्जलद विचर प्रावृषा संभृतश्रीर्

मा भूदेवं क्षणमपि च ते विद्युता विप्रयोग: ॥ ५५ ॥

ඒතත්කෘත්වා ප්‍රියමනුචිතප්‍රාර්ථනාවර්තිනෝ මේ
 සෞභාර්දාද්වා විධුර ඉති වා මයානුකෝශබුද්ධ්‍යා
 ඉෂ්ටාන්දේශාඤ්ජලද විචර ප්‍රාවෘෂා සංභෘතශ්‍රීර්
 මා භුදේවං ක්ෂණමපි ච තේ විද්‍යුතා විප්‍රයෝග: (55)

මේසය, සුහද බව නිසා යෙදුනේ වේවා, නො එසේ නම් මා කෙරෙහි සානුකම්පී බුද්ධියෙන් වේවා, නොගැළපෙන පැතුමක් කළ මගේ මේ වචන ප්‍රිය ලෙස රැගෙන වර්ෂාවෙන් සමෘද්ධිමත් වූයේ කැමැති දේශයන් කරා ඇවිද යන්න. ඔබට මොහොතකුදු විදුලිය වෙතින් විරහ වීමක් නම් නොවේවා!

तृतीयः प्रवेशः ।

තෘතීය: ප්‍රවේශ:

තෘතීය ප්‍රවේශය

रघुवंशम् ।

इन्दुमत्याः स्वयंवरम् ।

රසුචංශම්

ඉන්දුමතියා: ස්වයංවරම්

රසුචංශය

ඉන්දුමතියගේ ස්වයංවරය

රසුචංශය යනු මහාකවි කාලිදාසයන් විසින් ලියන ලද මහාකාව්‍යයකි. එය සර්ග දහනවයකින් සමන්විත ය. රසු රාජවංශය පිළිබඳ මෙහි වර්ණිත යි. ඒ අනුව දිලීප-සුදක්ෂිණා, රසු-රසුපත්නී, අජ-ඉන්දුමතී, දඹරථ-කෞසලයා, කෙකේසී, සුමිත්‍රා සහ රාම-සීතා වර්ත වර්ණනය කැරෙයි. පහත සඳහන් වන්නේ රසුචංශයේ සවන සර්ගයේ අන්තර්ගත වන ඉන්දුමතී කුමරිය හා බැඳුණු ස්වයංවර උත්සවය යි. එකී ස්වයංවර වර්ණනයෙන් තෝරාගත් පද්‍ය කිහිපයක් ඒවායේ සිංහල පරිවර්තන ද සමග මෙහි ඉදිරිපත් කරනු ලැබ ඇත.

ततो नृपाणां श्रुतवृत्तवंशा पुंवत्प्रगल्भा प्रतिहाररक्षी ।

प्राक्संनिकर्षं मगधेश्वरस्य नीत्वा कुमारीमवदत्सुनन्दा ॥ २० ॥

තනෝ නෘපාණාං ශ්‍රැතවෘත්තවංශා පුංචත්ප්‍රගල්භා ප්‍රතිහාරරක්ෂී
ප්‍රාක්සංනිකර්ෂං මගධේශ්වරසා නීත්වා කුමාරීමවදත්සුනන්දා (20)

ඉක්බිති රාජවංශයන් පිළිබඳ ව තොරතුරු දත් පුරුෂයන් ගැන කතා
කීමෙහි සමත් වූ සුනන්දා නම් ද්වාරපාලිකාව පළමු ව මගධ රජුගේ
සමීපයට ඉන්ද්‍රමතී කුමරිය පමුණුවා මෙසේ කීවා ය.

असौ शरण्यः शरणोन्मुखानामगाधसत्त्वो मगधप्रतिष्ठः ।

राजा प्रजारञ्जनलभ्यवर्णः परंतपो नाम यथार्थनामा ॥ २१ ॥

අසෝ ශරණ්‍යා ශරණෝන්මුඛානාමගාධසත්ත්වෝ මගධප්‍රතිෂ්ඨා
රාජා ප්‍රජාරඤ්ජනලබ්ධවර්ණා පරංතපෝ නාම යථාර්ථනාමා (21)

මේ රජ සරණ සොයා එන අයට පිහිට වන්නෙකි; ගැඹුරු ස්වභාව
ඇත්තෙකි; මගධ දේශයට ප්‍රතිෂ්ඨාව එනම් පිහිට යි; ප්‍රජාව සතුටු
කිරීමෙන් ලබන ලද කීර්ති ඇත්තෙකි; පරන්තප යන නාමය
අර්ථවත් කරන්නෙකි.

कामं नृपाः सन्तु सहस्रशोऽन्ये राजन्वतीमाहुरनेन भूमिम् ।

नक्षत्रताराग्रहसंकुलापि ज्योतिष्मती चन्द्रमसैव रात्रिः ॥ २२ ॥

කාමං නෘපා සන්තු සහස්‍රශෝනෝ රාජන්වතීමාහුරන්ත භූමිම්
නක්ෂත්‍රතාරාග්‍රහසංකුලාපි ජ්‍යෝතිෂ්මතී චන්ද්‍රමසෙව රාත්‍රිෂ් (22)

අන් දහසක් රජවරු කැමැති පරිද්දෙකින් සිටිත් වා! මේ රජු කරණ
කොටගෙන ම මහපොළොව රජකු සහිත වූයේ යැයි කියති. නැකත්
තරු රැසෙකින් ගැවැසීගත්තේ නමුදු රාත්‍රිය සඳ කරණ කොටගෙන
ම ආලෝකවත් වෙයි.

अनेन चेदिच्छसि गृह्यमाणं पाणिं वरेण्येन कुरु प्रवेशे ।

प्रासादवातायनसंश्रितानां नेत्रोत्सवं पुष्पपुराङ्गनानाम् ॥ २४ ॥

අනේන චේදිච්ඡසි ගෘහ්‍යමාණං පාණිං වරේණ්‍යේන කුරු ප්‍රවේශේ
ප්‍රාසාදවාතායනසංශ්‍රිතානාං නේත්‍රෝත්සවං පුෂ්පපුරාඤ්ජනානාමි
(24)

උතුම් ගති ඇති මොහු සමග විවාහ වන්නට කැමැත්තෙහි නම්
පුෂ්පපුරයෙහි කවුළු අසල (රජු තමා සරණ පාවාගත් කුමරිය සමග
එන තෙක් මග බලා සිටින) හිඳ සිටින කාන්තාවනට නේත්‍ර
මංගලයක් කරන්න.

एवं तयोक्ते तमवेक्ष्य किंचिद्विस्त्रंसिद्वाङ्कमधूकमाला ।

ऋजुप्रणामक्रिययैव तन्वी प्रत्यादिदेशैनमभाषमाणा ॥ २५ ॥

ඒවං තයෝක්තේ තමචේක්ෂ්‍යා කිංචිද්විස්ත්‍රංසිද්ධ්‍රවංකිකමධුකමාලා
ඤ්ජුප්‍රණාමක්‍රියයෙව තන්වී ප්‍රත්‍යාදිදේශේනමභාෂමාණා (25)

මෙසේ ඒ සුනන්දාව විසින් කී කල්හි දුර්වාක් තණින් සලකුණු කරන
ලද මධුක මල්දම අතැති කුමරිය ඔහු දෙස මඳ වේලාවක් බලා හිඳ
කිසිවක් නොකියා ඤ්ජු ප්‍රණාමයකින් ගෞරව දක්වා ඔහු බැහැර
කළා ය.

तां सैव वेत्रग्रहणे नियुक्ता राजान्तरं राजसुतां निनाय ।

समीरणोत्थेव तरङ्गलेखा पद्मान्तरं मानसराजहंसीम् ॥ २६ ॥

තාං සේව වේත්‍රග්‍රහණේ නියුක්තා රාජාන්තරං රාජසුතාං නිනාය
සමීරණෝත්ථේව තරඹගලේඛා පද්මාන්තරං මානසරාජහංසීම් (26)

වේනුග්‍රහණයෙහි එනම් සැරයටිය දැරීමේ රාජකාරියේ නිරත සුනන්දා, සුළඟින් නැගුණු තරංග ලේඛාව රාජ හංසිය අත් පියුමක් වෙත පමුණුවන්නාක් මෙන් ඒ රාජ දියණිය වෙනත් රජකු වෙත ගෙන ගියා ය.

जगाद चैनामयमङ्गनाथा सुराङ्गनाप्रार्थितयौवनश्रीः ।

विनीतनागः किल सूत्रकारैरैन्द्रं पदं भूमिगतोऽपि भुङ्क्ते ॥ २७ ॥

ජගාද චෛනාමයමඛිගනාථා සුරාඛිගනාප්‍රාර්ථිතයෞවනශ්‍රීඃ විනීතනාගඃ කිල සූත්‍රකාරෙරෙරන්ද්‍රං පදං භූමිගතෝපි භුඛික්තේ (27)

සුනන්දා ඇයට මෙසේ කීවා ය. මේ අංග රජ සුරඟනන් විසින් ප්‍රාර්ථනා කරනු ලබන යොවුන් බව ඇත්තේ ය; හස්ති ශාස්ත්‍රය දත්තවුන් විසින් හික්මවන ලද ඇත් රජෙකි; මහපොළොවේ සිටින්නේ වුව ශක්‍ර පදවිය උසුලයි.

अनेन पर्यासयताश्रुबिन्दूमुक्ताफलस्थूलतमान्स्तनेषु ।

प्रत्यर्पिताः शत्रुविलासिनीनामुन्मुच्य सूत्रेण विनैव हाराः ॥ २८ ॥

අනේන පර්යාසයතාශ්‍රබින්දූන්මුක්තාඵලස්ථූලතමාන්ස්තනේෂු ප්‍රත්‍යර්පිතාං ශත්‍රුවිලාසිනීනාමුන්මුව්‍ය සූත්‍රේණ විනෛව හාරාඃ (28)

සතුරු විලාසිනියන්ගේ පියසුරුවල මුතු එල මෙන් විසල් කඳුළු බිඳු පතුරවන්නා වූ මොහු විසින් හුයකින් තොර මුතුහරක් ඇති කරන ලදී.

निसर्गभिन्नास्पदमेकसंस्थमरिमन्द्रयं श्रीश्च सरस्वती च ।

कान्त्या गिरा सूनुतया च योग्या त्वमेव कल्याणि तयोस्तृतीया ॥ २९ ॥

නිසර්ගහින්නාස්පදමේකසංස්ථමස්මිත්ද්වයං ශ්‍රීශ්ව සරස්වතී ච කාන්තා ගිරා සුනාතයා ච යෝග්‍යා ත්වමේව කල්‍යාණි තයෝස්තෘතීයා (29)

ස්වභාවයෙන් වෙන වෙන ම ස්ථාන දෙකක සිටින දෙදෙනෙක් මොහු කෙරෙහි එක් ව පිහිටා සිටිති. ඒ සිරිකත සහ සරසවිය යි. කල්‍යාණිය, ශෝභාවෙන් ද හොඳ වදනින් ද යුතු ඔබ ම ඒ දෙදෙනාට තෙවැන්නිය වන්නට සුදුස්සෙහි ය.

अथाङ्गराजादवतार्य चक्षुर्याहीति कन्यामवदत्कुमारी ।

नासौ न काम्यो न च वेद सम्यग्द्रष्टुं न सा भिन्नरुचिर्हि लोकः ॥ ३० ॥

අථාඛිගරාජාදවතාර්ය චක්ෂුර්යාහීති කන්‍යාමවදත් කුමාරී නාසෞ න කාම්යා න ච වේද සම්‍යග්ද්‍රෂ්ටුං න සා හින්තරුචිර්හි ලෝකඃ (30)

ඉක්බිති කුමරිය අංග රජු වෙතින් තෙක් ඉවතට ගෙන සුනන්දාට 'ඉදිරියට යව'යි කීවා ය. මේ රජ අකැමැති විය යුතු තැනැත්තෙක් නොවේ. මේ කුමරිය ද මනා සේ දකින්නියක් නොවන්නී නොවේ. ලෝකය වනාහි හින්තරුවක ය.

रघुवंशम् ।

अजविलापः ।

රඝුවංශම්

අජවිලාපා:

රඝුවංශය

අජ විලාපය

රඝුවංශයේ එන අජ රජුගේ ප්‍රියපතිනිය ඉන්ද්‍රමතී ය. ඉන්ද්‍රමතී සිය ස්වයංවර විවාහෝත්සවයට පැමිණ සිටි බලවත්, රූපවත්, ගුණවත් රජුන් අතුරින් සිය සැමියා ලෙස ගෙල මල්දම පලඳවා පිළිගත්තේ අජ ය. අජ ඉන්ද්‍රමතියටත් ඉන්ද්‍රමතිය අජටත් අතිමහත් සෙනෙහසක් දක්වමින් සොඳුරු යුග දිවියක් ගත කළ බව රඝුවංශයේ සඳහන් වෙයි. හදිසියේ ඉන්ද්‍රමතියගේ ළය මත අහසින් මල්දමක් වැටී ඕ මීය යයි. ඇගේ රුව-ගුණ වර්ණනා කරමින් අජ රජු විසින් කරන ලද සංවේගජනක ප්‍රකාශනය සංස්කෘත සාහිත්‍යයේ එන ප්‍රකට විරහාලාප අතුරින් එකකි.

සංස්කෘත සාහිත්‍යාගත විරහාලාප අතර රාමායණ විරකාවායේ එන සීතා විරහබද්ධ රාම විලාපය ද රාවණගේ මරණයෙන් පසු සහපතිනී මන්දෝදරී විලාපය ද වාලින්ගේ මරණයෙන් පසු සහපතිනී තාරා විලාපය ද නාදයංගම සංවේග ප්‍රකාශන ලෙස සඳහන් කළ හැකි ය. පහත සඳහන් වන්නේ රඝුවංශයේ අජටම සර්ගයේ එන අජ විලාපයෙන් තෝරාගත් පද්‍ය දහයකි.

क्षणमात्रसखीं सुजातयोः स्तनयोस्तामवलोक्य विह्वला ।

निम्मील नरोत्तमप्रिया हतचन्द्रा तमसेव कौमुदी ॥ ३७ ॥

ක්ෂණමාත්‍රසඛීං සුජාතයෝෆ් ස්තනයෝස්තාමවලෝකා විභ්වලා නිම්මිල නරෝත්තමප්‍රියා හෘතචන්ද්‍රා තමසේව කොමුදී (37)

මනා පියයුරු මත යෙහෙළියක මෙන් වැටී සිටි මල්දම දෙස මොහොතක් බලා සිටි කැලඹුණු නරපතිප්‍රියා ඉන්ද්‍රමතී රාත්‍රගේ ග්‍රහණයට අසු වූ සඳ මෙන් විශැකී ගියා ය. (ඉන්ද්‍රමතියගේ මරණය කවියා විසින් ප්‍රකාශයට පත් කළ සැටි යි.)

विललाप स बाष्पगद्गदं सहजामप्यपहाय धीरताम् ।

अभितप्तमयोऽपि मार्दवं भजते कैव कथा शरीरिषु ॥ ४३ ॥

විලලාප ස බෘෂ්පගද්ගදං සහජාමප්‍යපහාය ධීරතාම් අභිතප්තමයෝ'පි මාර්දවං භජතේ කේව කථා ශරීරිෂු (43)

හේ ස්වභාවයෙන් තමාට උරුම වූ ධීරත්වය හැර කඳුළුත් ගොත ගැසුණේ වැලපුණේ ය. වෙසෙසින් තවන ලද ලෝභය ද මෘදු වෙයි. දේහීන් ගැන කියනු ම කවරේ ද?

कुसुमान्यपि गात्रसंगमात्प्रभवन्त्यायुरपोहितुं यदि ।

न भविष्यति हन्त साधनं किमिवान्यत्प्रहरिष्यतो विधेः ॥ ४४ ॥

කුසුමාන්‍යපි ගාත්‍රසංගමාත්ප්‍රභවන්තායුරපෝහිතූං යදි න භවිෂ්‍යති හන්ත සාධනං කිම්චිත්‍යාත්ප්‍රහරිෂ්‍යතෝ විධිෆ් (44)

මල් පවා දේහ ස්පර්ශයෙන් ආයුෂ අත් නොහරී ද? අහෝ! ඉදින් ජහර දෙන සුලු මහබඹුගේ සාධනය කෙසේ නම් නොසිදු වේ ද?

अथवा मृदु वस्तु हिंसितुं मृदुनैवारभते प्रजान्तकः ।

हिमसेकविपत्तिरत्र मे नलिनी पूर्वनिदर्शनं मता ॥ ४५ ॥

අඵවා මෘදු වස්තු හිංසිතූං මෘදුනේවාරභතේ ප්‍රජාන්තකා: හිමසේකවිපත්තිරත්‍ර මේ නලිනී පූර්වනිදර්ශනං මතා (45)

නො එසේ නම් යම තෙමේ මාදු වස්තුනට හිංසා කිරීමට මාදු වස්තුවක් ම යොදාගනියි. හිමපතනයකින් මේ තෙළුම් විලට සිදු වන විපත මෙහි ලා පූර්ව නිදසුන යි.

अथवा मम भाग्यविप्लवादशनिः कल्पित एष वेधसा ।

यदनेन तरुर्न पातितः क्षपिता तद्विटपाश्रिता लता ॥ ४७ ॥

අඵවා මම භාග්‍යවිප්ලවාදශනි: කල්පිත ඒෂ වේධසා යදනෙන තරුර්න පාතිත: ක්ෂපිතා තද්විටපාශ්‍රිතා ලතා (47)

නො එසේ නම් මගේ භාග්‍යය විකල් වීම නිසා මහඹලු විසින් මේ අගනිය නිර්මාණය කරන ලද ද? යම් හෙයකින් මොහු විසින් ගසෙහි අතු ඇසුරු කරන වැල විනාශ කරන ලදී. කිම, ගස ද බිම හොවන ලද්දේ නොවේ ද?

ध्रुवमस्मि शठः शुचिस्मिते विदितः कैतववत्सलस्तव ।

परलोकमसंनिवृत्तये यदनापृच्छ्य गतासि मामितः ॥ ४९ ॥

ධ්‍රුවමස්මි ශඨ: ශුචිස්මිතේ විදිත: කේතවචන්සලස්තව පරලෝකමසංනිවෘත්තයේ යදනාපෘෂ්ඨ්‍ය ගතාසි මාමිත: (49)

පිවිතුරු සිනා ඇත්තිය, ඔබ විසින් කපටිය, කෙරාටිකය, දයාවන්තය ආදී වදනින් කියන ලද්දේ වෙමි. ඉදින් මට නොදන්වා ම පරලෝකයේ නැවැත්ම පිණිස මෙතැනින් ගියෙහි ද?

मनसापि न विप्रियं मया कृतपूर्वं तव किं जहासि माम् ।

ननु शब्दपतिः क्षितेरहं त्वयि मे भावनिबन्धना रतिः ॥ ५२ ॥

මනසාපි න විප්‍රියං මයා කෘතපූර්වං තව කිං ජහාසි මාමි නනු ශබ්දපති: ක්ෂිතේරහං ත්වයි මේ භාවනිබන්ධනා රති: (52)

මවිසින් මනැසින් පවා ඔබට පෙර ප්‍රිය නොවූ දෙයක් කළ බව නොදනිමි. එසේ නම් කුමක් නිසා මා අත් හළෙහි ද? ඒකාන්තයෙන් මම මහපොළොවේ වදන්පති වෙමි. එහෙයින් මගේ භාවරචනාව ඔබ කෙරෙහි ම වෙයි.

गृहिणी सचिवः सखी मिथः प्रियशिष्या ललिते कलाविधौ ।

करुणाविमुखेन मृत्युना हरता त्वां वद किं न मे हतम् ॥ ६७ ॥

ගෘහිණී සචිව: සකී මිථ: ප්‍රියශිෂ්‍යා ලලිතේ කලාවිධො කරුණාවිමුඛෙන මෘතූනා හරතා ත්වාං වද කිං න මේ හෘතම් (67)

ඔබ මගේ ගෘහිණිය යි; රාජ්‍ය පාලනයෙහි ලා මන්ත්‍රීවරිය යි; එක් ව සිටි යෙහෙළිය යි; ලලිත කලා අධ්‍යයනයෙහි දී ප්‍රිය ශිෂ්‍යාව යි. දයා විරහිත මරු විසින් ඔබ පැහැරගන්නා ලදී. මගේ කුමක් නම් පැහැර නොගන්නා ලද ද?

मदिराक्षि मदाननार्पितं मधु पीत्वा रसवत्कथं नु मे ।

अनुपास्यसि बाष्पदूषितं परलोकोपनतं जलाञ्जलिम् ॥ ६८ ॥

මදිරාක්ෂි මදානනාර්පිතං මධු පීත්වා රසවත්කථං නු මේ අනුපාසාසි බාෂ්පදූෂිතං පරලෝකෝපනතං ජලාඤ්ජලීම් (68)

මත් කරවන තෙත් ඇත්තිය, මගේ මුව තවරන ලද මධු පානය කොට පරලොවෙහි දී එළඹනු ලබන කඳුළින් දූෂිත වූ ජලාඤ්ජලිය පානය කරන්නෙහි ද?

विभवेऽपि सति त्वया विना सुखमेतावदजस्य गण्यताम् ।

अहतस्य विलोभनान्तरैर्मम सर्वे विषयास्त्वदाश्रयाः ॥ ६९ ॥

විභවේ'පි සති ත්වයා විනා සුධමේතාවදජසා ගණාතාමි
අභාතසා විලෝභනාන්තරෙරමම සර්වේ විෂයාස්ත්වදාශ්‍රයා: (69)

සම්පත් තිබුණේ වුවත් ඔබෙන් තොර සැපයක් වේ ද? ඒ එක්
ව සිටි දින ගණන ම සැපදායක දින ලෙස ගණන් ගනු ලැබේවා!
සිත ප්‍රලෝභනය කරන වස්තූන් ඇති මගේ සියලු ඉන්ද්‍රිය විෂය, ඔබ
ඇසුරු කොට ඇත්තේ ය.

चतुर्थः प्रवेशः ।

වතුර්ථ: ප්‍රවේශ:

වතුර්ථ ප්‍රවේශය

अभिज्ञानशाकुन्तलम् ।

අභිඥානශාකුන්තලම්

අභිඥානශාකුන්තලය

මහාකවි කාලිදාසයන්ගේ සුවිශිෂ්ට නාට්‍ය ග්‍රන්ථය
අභිඥානශාකුන්තලය යි. අංක සතෙකින් සමන්විත මෙහි ලෝකික
ජීවිතයේ සුන්දරාර්ථ මෙන් ම අලෝකික ජීවිතයේ විශිෂ්ටාර්ථ ද
මැනවින් ප්‍රකාශිත ය. මෙම ග්‍රන්ථයේ අපට වඩාත් දැනුණු තැන්
උද්ධෘත වශයෙන් ගෙන ඒවායේ සිංහල පරිවර්තන ද සමග මෙහි
දක්වා තිබේ. එකී උද්ධෘතයන්ගේ අන්තර්ගතයට ගැලපෙන පරිදි
සුදුසු මාතෘකා යෝජනය අප විසින් සිදු කරන ලදී.

I

परिसरप्रेम ।

अनसूया : हला शकुन्तले, त्वत्तोऽपि तातकाश्यपस्याश्रमवृक्षकाः प्रियतरा इति
तर्कयामि । येन नवमालिकाकुसुमपेलवा त्वमप्येतेषामालवालपूरणे
नियुक्ता ।

शकुन्तला : न केवलं तात नियोग एव । अस्ति मे सोदरस्नेहोऽप्येतेषु ।

अभिज्ञानशाकुन्तले प्रथमोऽङ्क ।

පරිසරප්‍රේම

අනුසූයා : හලා ශකුන්තලේ, ත්වත්තෝපි
තාතකාශාපසාශ්‍රමවාක්ෂකා: ප්‍රියතරා ඉති
කර්කයාමී. යේන නවමාලිකාකුසුමපේලවා
ත්වමපොතේෂාමාලවාලපුරණේ නියුක්තා.

ශකුන්තලා : න කේවලං තාත නියෝග ඒව. අස්ති මේ
සෝදරස්තේහෝ'පොතේෂු.
අභිඥානශාකුන්තලේ ප්‍රථමෝ'ඛිකේ.

පරිසර ප්‍රේමය

අනුසූයා : ප්‍රිය ශකුන්තලා, අසපුචේ ගස් ඔබේ පියාණනට,
ඔබටත් වඩා ප්‍රිය යි කියල යි හිතෙන්නෙ. ඒකනෙ
දැසමත් මලක් වැනි ඔබ, ඒවාට වතුර දාන්න යෙදුවේ.

ශකුන්තලා : නෑ, තාත්තගෙ කීම නිසා ම නොවේ, මේ ගස් ගැන
මට තියෙන්නෙ සහෝදර ප්‍රේමයක්.
අභිඥානශාකුන්තලයේ ප්‍රථමාඛිකයෙනි.

අසපු තුරුවලට දිය ඉසින ශකුන්තලාව දැක අනුසූයා ඇසු පැනයත්
ඊට ශකුන්තලා දුන් පිළිතුරත් අත්කරගත යටෝක්ත පාඨයෙන්
ප්‍රකාශයට පත් වන්නේ පරිසර ප්‍රේමය යි.

II

यौवनप्रेम ।

वाचं न मिश्रयति यद्यपि मद्बचोभिः-कर्णं ददात्यभिमुखं मयि भाषमाणे ।

कामं न तिष्ठति मदाननसंमुखीयं-भूयिष्ठमन्यविषया न तु दृष्टिरस्याः ॥ ३१ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले प्रथमोऽङ्क ।

යෞවනප්‍රේම

වාචං න මිශ්‍රයති යද්‍යපි මද්චවෝචි:

කර්ණං දදාත්‍යභිමුඛං මයි භාෂමාණේ

කාමං න තිෂ්ඨති මදානනසංමුඛීයං

භුයිෂ්ටමනාච්ඡයා න තු දෘෂ්ටිරසාඃ (31)

අභිඥානශාකුන්තලේ ප්‍රථමෝ'ඛිකේ.

යෞවන ප්‍රේමය

ඇ මගේ වදන් සමග එක වදනකුදු මුසු කරන්නේ නැහැ. ඒත් මා
කතා කරද්දී මහත් ඕනෑකමකින් සිය සවන් මවෙත යොමු කරනවා.
මගේ මුහුණට මුහුණ දී බලා නොසිටින බවත් ඇත්ත යි. එහෙත්
ඇයගේ දෑස් යොමු ව ඇති වෙතත් තැනක් ද නැහැ.

අභිඥානශාකුන්තලයේ ප්‍රථමාඛිකයෙනි.

තවුස් අසපුචට පැමිණි දුෂ්‍යන්ත රජුට ශකුන්තලා, අනුසූයා සහ
ප්‍රියංවදා යන සොදුරු යුවතියන් තිදෙනා දැකගන්නට ලැබෙයි.
ඔවුන් සමග කතා කරද්දී දොඩමලු වන්නේ අනුසූයා සහ ප්‍රියංවදා
ය. ඉහත සඳහන් වන්නේ ඒ මොහොතේ දුෂ්‍යන්ත සිත ඇති වන
සිතියිල්ල යි.

वनलता एव सु सुन्दरा ।

शुद्धान्तदुर्लभमिदं वपुराश्रमवासिनो यदि जनस्य

दूरीकृताः खलु गुणैरुद्यानलता वनलताभिः ॥ १७ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले प्रथमोऽङ्के ।

වනලතා ඒව සුන්දරා

ශුද්ධාන්තදුර්ලභමිදං වපුරාශ්‍රමවාසින්‍යෝ යදි ජනසා
දුරීකෘතාඃ ඛලු ගුණෛරුද්‍යානලතා වනලතාභිඃ (17)

අභිඥානශාකුන්තලේ ප්‍රථමෝ'ඞිකේ.

වනලතා ම යි සුන්දර

අසපු යුවතීන්ගේ බඳු රුවක් අන්තඃපුරයේ පවා දැකගත නොහේ.
සිය ගුණ කරණ කොටගෙන වනලතා විසින් උද්‍යානලතා දුරු
කරන ලදී.

අභිඥානශාකුන්තලයේ ප්‍රථමාඞිකයෙනි.

ශකුන්තලා, අනසුයා, ප්‍රියංවදා යන සාමිකන්‍යාවන්ගේ අව්‍යාජ රූප
සෞන්දර්යය දැක දුෂ්‍යන්ත රජු විසින් කරන ලද ප්‍රකාශයකි.

प्रेमसंस्मरणम् ।

न नमयितुमधिज्यमस्मि शक्तो

धनुरिदमाहितसायकं मृगेषु।

सहवसतिमुपेत्य यैः प्रियायाः

कृत इव मुग्धविलोकितोपदेशः ॥ ३ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले द्वितीयोऽङ्के ।

ප්‍රේමසංස්මරණම්

න නමයිතූමධිජ්‍යමස්මි ශක්තෝ

ධනුරිදමාහිතසායකං මෘගේෂූ

සහවසතිමුපේත්‍ය යෛඃ ප්‍රියායාඃ

කෘත ඉව මුග්ධවිලෝකිතෝපදේශඃ (3)

අභිඥානශාකුන්තලේ ද්විතීයෝ'ඞිකේ.

ප්‍රේම සංස්මරණය

නගාගත් දුනුදියැති මේ හීය මුවන් වෙත යවන්නට නොහැක්කෙමි.
මුවන් සමග ජීවත් වන ප්‍රියාවගේ බොළඳ බැලුම් සිහිපත් වන
බැවිනි.

අභිඥානශාකුන්තලයේ ද්විතීයාඞිකයෙනි.

දඩයමෙහි ලොල් දුෂ්‍යන්තට ශකුන්තලා හමු වීමෙන් පසු, මුවන්
වෙත හී යවනු නොහැකි වෙයි. ඒ ඔහුට තමා ආදරය කරන
ශකුන්තලාගේ දෑස් සිහිපත් වන බැවිනි. යුවතීන් හඳුන්වනු සඳහා
'මුවනට බඳු ඇස් ඇත්තී' යන අරුත දෙන 'මාගාක්ෂී' යන වචනය
සංස්කෘතයේ යෙදෙන බව ද මෙහි දී සඳහන් කළ යුතු ය.

सत्त्वानुकम्पा ।

गाहन्तां महिषा निपानसलिलं शृङ्गैर्मुहुस्ताडितं

छायाबद्धकदम्बकं मृगकुलं रोमन्धमभ्यस्यतु ।

विश्रब्धं क्रियतां वराहततिभिर्मुस्ताक्षतिः पल्वले

विश्रामं लभतामिदं च शिथिलज्याबन्धमस्मद्धनुः ॥ ६ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले द्वितीयोऽङ्के ।

සත්ත්වානුකම්පා

ගාහන්තාං මහිෂා නිපානසලිලං ශූර්ෂ්ඨමුහුස්තාදිතං
ඡායාබද්ධකදම්බකං මෘගකුලං රෝමන්ථමභ්‍යස්‍යතු
විශ්‍රබ්ධං ක්‍රියතාං වරාහතතිහිර්මුස්තාක්ෂතිඃ පල්වලේ
විශ්‍රාමං ලභතාමිදං ජ ශිථිලජ්‍යාබන්ධමස්මද්ධනුඃ (6)

අභිඥානශාකුන්තලේ ද්විතීයෝ'ඞ්කේ.

සත්ත්වානුකම්පාව

ගවයෝ සිය අංවලින් මොහොතක් පහර දී දිය කඩිති කලඹත් වා!
මුව කැල කොළොම් ගස් සෙවණෙහි වැතිර වමාරා කත් වා! වරාහ
සමූහයා විසින් නිදහසේ මුස් තණ උදුරා දමත් වා! මගේ මේ දුන්න
ද ලිහිල් කරන ලද බැඳුම් ඇත්තේ ඉසිඹු ලබා වා!

අභිඥානශාකුන්තලයේ ද්විතීයාඞ්කයෙනි.

ශකුන්තලා වෙත බැඳී පෙම නිසා දුෂ්‍යන්ත රජුට වෙන දා මෙන් මුව දඩයමෙහි යෙදෙන්නට නොසිතෙයි. මෙය ඔහු හා මෙතෙක් මුව දඩයමෙහි යෙදුණු පරිවාර ජනයනට ද මහත් අස්වැසිල්ලක් වෙයි. මෙහි දී දුෂ්‍යන්ත රජුගේ සිතෙහි තථ්‍ය ස්වභාවය තවදුරටත් දැනගනු රිසි සෙන්පති, ඔහු වෙත පැමිණ මුව දඩයමෙහි අගය වර්ණනා කරයි. ඉහත සඳහන් වන්නේ ඊට දුෂ්‍යන්ත රජු දුන් පිළිතුර යි.

तपः प्रभा ।

शमप्रधानेषु तपोधनेषु

गूढं हि दाहात्मकमस्ति तेजः ।

स्पर्शानुकूला इव सूर्यकान्तास्

तदन्यतेजोऽभिभवाद्भवन्ति ॥ ७ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले द्वितीयोऽङ्के ।

තපಃ ප්‍රභා

ශමප්‍රධානේෂු තපෝධනේෂු

ගුඛං හි දාහාත්මකමස්ති තේජಃ

ස්පර්ශානුකූලා ඉව සූර්යකාන්තාස්

තදන්‍යතේජෝ'භිභවාද්වමන්ති (2: 7)

අභිඥානශාකුන්තලේ ද්විතීයෝ'ඞිකේ.

තපස් ප්‍රභාව

ශාන්ත භාවය ම උරුම කොට ඇති තවුසන් කෙරෙහි දවන සුදු තේජස ද සැඟ ව තිබේ. ස්පර්ශ කළ හැකි සූර්යකාන්ත මෙන් එය අන් තේජසින් මැඬීමට ගියහොත් ප්‍රකාශයට පත් වෙයි.

අභිඥානශාකුන්තලයේ ද්විතීයාඞිකයෙනි.

අසපු බිම අසබඩ මුව දඩයමෙහි යෙදීමට සෙන්පති යෝජනා කළ මොහොතේ දුෂ්‍යන්ත රජු ඔහුට දුන් පිළිතුර ඉහත සඳහන් වෙයි.

प्रेम्णः स्वभावम् ।

पृष्टा जनेन समदुःखसुखेन बाला

नेयं न वक्ष्यति मनोगतमाधिहेतुम् ।

दृष्टो विवृत्य बहुशोऽप्यनया सतृष्णा -

मत्रान्तरे श्रवणकातरतां गतोऽस्मि । १० ।

अभिज्ञानशाकुन्तले तृतीयोऽङ्के ।

ප්‍රේමණಃ ස්වභාවම්

පෘෂ්ටා ජනේන සමදුඃඛසුඛේන බාලා

නේයං න වක්ෂ්‍යති මනෝගතමාධිහේතුම්

ද්‍රෂ්ටෝ විවෘත්‍ය බහුශෝ'ප්‍යනයා සතෘෂ්ණ-

මත්‍රාන්තරේ ශ්‍රවණකාතරතාං ගතෝ'ස්මි (10)

අභිඥානශාකුන්තලේ තෘතීයෝ'ඞිකේ.

ප්‍රේමයේ ස්වභාවය

දුක-සැප දෙක එකට විඳගනිමින් එක් ව ජීවත් වන යෙහෙළියන් විසින් විමසන ලදුව ද මි සිය හද තැවුමට හේතුව නොකියයි. බොහෝ සෙයින් ආශාහරිත දැසින් මදෙස බලා සිටි මුත්, මේ මොහොතේ ඇ කුමක් පවසා ද යන්න ඇසුමට බියෙන් පසු වෙමි.

අභිඥානශාකුන්තලයේ තෘතීයාඞිකයෙනි.

ශකුන්තලා පිළිබඳ ප්‍රේමයෙන් ආකුර ව සිටින දුෂ්‍යන්ත රජු, සිය අප්‍රකාශිත ප්‍රේමය ද සමග ශකුන්තලා දැකගනු රිසින් අසපු බිමට එයි. එහි දී ඔහුට දැකගන්නට ලැබෙන්නේ ශෝකාකුර මුහුණින් යුතු ශකුන්තලාව සනසන යෙහෙළියන් දෙදෙනා ය. හේ එතැනට නොගොස් මේ දුක්මුසු දර්ශනය දෙස බලා හිඳියි.

ශක්‍යන්තලාගේ මේ ශෝචනීය ස්වභාවයට තුඩු දුන් හේතුව ගැන රජු සිත විවිධ සිතීවිලි ඇති වෙයි. තමා මෙන් ඇයත් ප්‍රේමාතුර ව ද යන හැඟුම ද ඔහු සිත නැගෙයි. යෙහෙළියන් දිගින් දිගට ම ශෝකයට හේතුව විමසද්දී ශක්‍යන්තලා දෙන පිළිතුර ශ්‍රවණයෙහි ලා මහත් කුහුලක් ද මහත් බියක් ද ඔහුට ඇති වෙයි. කාලිදාස කවියා මේ විස්තර කරන්නේ දුෂ්‍යන්ත රජුගේ ඒ මානසික ස්වභාවය යි.

VIII

प्रेमशरप्रहारः ।

इदमनन्यपरायणमन्यथा

हृदयसंनिहिते हृदयं मम ।

यदि समर्थयसे मदिरेक्षणे

मदनबाणहतोऽस्मि हतः पुनः ॥ १८ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले तृतीयोऽङ्के ।

ප්‍රේම ශර ප්‍රහාර:

ඉදමනන්‍යපරායණමන්‍යථා
 හෘදයසංනිහිතේ හෘදයං මම
 යදි සමර්ථයසේ මදිරේක්ෂණේ
 මදනබාණහතෝ'ස්මි හත: පුන: (18)

අභිඥානශාකුන්තලේ තෘතීයෝ'ඞ්කේ.

ප්‍රේම ශර ප්‍රහාරය

මා හදෙහි රැඳී සිටින්නිය, අනුන් අයත් නොවූ මගේ හදවත ගැන අන් අයුරකින් සිතන්නේ නම් මත් නුවන් ඇත්තිය, මම අනඟ හියෙන් නසන ලද්දෙමි වෙමි; යළිදු ඔබ විසින් ද නසන ලදිමි.

අභිඥානශාකුන්තලයේ තෘතීයාඞ්කයෙනි.

ශක්‍යන්තලා සිය යෙහෙළියනට පවසන්නේ තවුස් වනයට පැමිණි ඒ රාජ සෘෂිවරයාගේ රුව දුටු දා පටන් තමා මෙබඳු තත්ත්වයකට පත් වූ බව යි. එහෙත් අන්ත:පුර ලියන් වෙත බැඳී පෙමින් යුතු දුෂ්‍යන්ත තුළ තමා පිළිබඳ ආදර හැඟුමක් වේ ද යන සිතීවිල්ල ද ශක්‍යන්තලා තුළ වෙයි. ඔ ඒ බව කියයි. එවිට දුෂ්‍යන්ත රජු දුන් පිළිතුර යි, මේ.

IX

द्वे प्रतिष्ठे मे ।

परिग्रहबहुत्वेऽपि द्वे प्रतिष्ठे कुलस्य मे ।

समुद्रवसना चोर्वी सखी च युवयोरियम् ॥ १९ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले तृतीयोऽङ्के ।

ද්වේ ප්‍රතිෂ්ඨේ මේ

පරිග්‍රහබහුත්වේ'පි ද්වේ ප්‍රතිෂ්ඨේ කුලසා මේ
සමුද්‍රවසනා චෝර්වී සඛී ච යුවයෝරියම් (19)

අභිඥානශාකුන්තලේ තෘතීයෝ'ඞ්කේ.

මගේ ප්‍රතිෂ්ඨා යුග්මය

මට බොහෝ පතිනියන් ඇති නමුදු මගේ වංශයට ප්‍රතිෂ්ඨා වන්නේ දෙකක් පමණි. ඒ, සමුද්‍ර ම වස්ත්‍රය කොට ඇති මහපොළොව සහ ඔබ දෙදෙනාගේ මේ යෙහෙළිය යි.

අභිඥානශාකුන්තලයේ තෘතීයාඞ්කයෙනි.

"රජවරුනට බොහෝ පතිනියන් සිටින බව අසා තිබෙනවා. එහෙයින් අපේ මේ යෙහෙළිය බන්ධු ජනයා අනාගතයේ දී වැලපෙන තත්ත්වයකට පත් නොකරන්න." අනසුයා මෙසේ පැවසූ විට දුෂ්‍යන්ත රජු දුන් පිළිතුර යි, ඉහත සඳහන් වන්නේ.

මෙහි එන යමක් දරාගෙන සිටින, යමක පිහිටට සිටින කරුණු දෙක යන අරුත දෙන 'ද්වේ ප්‍රතිෂ්ඨේ' යන වචන යුග්මය හා බැඳුණු භාරතයේ ප්‍රචලිත ප්‍රකාශයක් ඇත. 2001 වර්ෂයේ ඉන්දියාවේ දිල්ලි නගරයේ විඥානභවන්හි පැවති විශ්ව සංස්කෘත සම්මේලනයේ දී

භාරතීය සංස්කෘත විද්වතුන් සහ විද්වතියන් කිහිප දෙනෙකුන් විසින් ම පහත සඳහන් ප්‍රකාශය සිය දේශනවල දී පවසනු ලැබිණ.

භාරත වර්ෂසා ද්වේ ප්‍රතිෂ්ඨේ. ඒක: සංස්කෘත: අනා: සංස්කෘතී:

භාරතයට ප්‍රතිෂ්ඨා වන කරුණු දෙකක් ඇත. සංස්කෘතය එකකි. අනෙක සංස්කෘතිය යි.

चन्द्रो याति सूर्यं एति ।

यात्येकतोऽस्तशिखरं पतिरोषधीना-

माविष्कृतारुणपुरःसर एकतोऽर्कः ।

तेजोद्वयस्य युगपद्यसनोदयाभ्यां

लोको नियम्यत इवात्मदशान्तरेषु ॥ २ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले चतुर्थोऽङ्कः ।

චන්ද්‍රෝ යාති සූර්ය ඒති

යාත්‍යෙකතෝස්තශිඛරං පතිරෝෂධීනා-

මාවිෂ්කූතාරුණපුර:සර ඒකතෝර්ක:

තේජෝද්වයසය යුගපද්වයසනෝදයාභ්‍යාං

ලෝකෝ නියම්‍යත ඉවාත්මදශාන්තරේෂු (2)

අභිඥානශාකුන්තලේ චන්ද්‍රථෝචිකේ.

සඳු යයි හිරු එයි

එක් පසෙකින් සඳු අවරට යයි. එවිට අනෙක් පසින් හටගත් කිරණ ඇති හිරු උදා වෙයි. බලවතුන් දෙදෙනකුගේ එක් මොහොතක පෙන්වා දෙන මේ අවසානය සහ උදා වීම නිසා ලෝකය සිය ජීවිතයෙහි ඇති විස නැති පෙරළි ගැන උපදෙස් ලබනු මෙහි.

අභිඥානශාකුන්තලයේ චන්ද්‍රථාවිකයෙනි.

අභිඥානශාකුන්තලයේ චන්ද්‍රථව අභිකය ආරම්භයේ ඇත්තේ විෂ්කම්භකයකි. එය අවසන් වූ පසු අපට අසන්නට ලැබෙන්නේ ශිෂ්‍ය තවුසකු විසින් අලුයම් කාලයේ දී කරන ලද යථෝක්ත ප්‍රකාශය යි.

शिवश्च पन्थाः ।

रम्यान्तरः कमलिनीहरितैः सरोभिश्

छायाद्गुमैर्नियमितार्कमयूखतापः ।

भूयात्कुशेशयरजोमृदुरेणुरस्याः

शान्तानुकुलपवनश्च शिवश्च पन्थाः ॥ १० ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले चतुर्थोऽङ्के ।

ශිවශ්ච පන්ථා:

රමයාන්තර: කමලිනීහරිතො: සරෝහිඤ්ඤා
ඡායාදුගුමේර්නියමිතාර්කමයුඛතාප:
භූයාත්කුශේශරජෝමූරේණුරසායා:
ශාන්තානුකූලපවනශ්ච ශිවශ්ච පන්ථා: (10)

අභිඥානශාකුන්තලේ චතුර්ථෝ'ඞ්කේ.

මාර්ගය යහපත් ය

නෙළුම් වීල හරිත වන් නෙළුම්න් රමණිය වෙයි. තුරු සෙවණින් ප්‍රමාණ කරන ලද හිරු කිරණ ඇත්තේ ද වෙයි. පියුම් රොන් මෙන් මොළොක් රජසින් යුතු මාර්ගය, ශාන්ත වූයේ අනුකූල පවන් ඇත්තේ ශුභදායක වෙයි.

අභිඥානශාකුන්තලයේ චතුර්ථාඞ්කයෙනි.

ශකුන්තලා කුල ගෙට යන මොහොතේ අහසින් ඇසුණු සුබ පැතුම යි, මේ.

वीतचिन्तोऽहम् ।

संकल्पितं प्रथममेव मया तवार्थे

भर्तारमात्मसदृशं सुकृतैर्गता त्वम् ।

चूतेन संश्रितवती नवमालिकेय-

मस्यामहं त्वयि च संप्रति वीतचिन्तः ॥ १२ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले चतुर्थोऽङ्के ।

වීතචින්තෝ'හම්

සංකල්පිතං ප්‍රථමමේව මයා තවාර්ථේ
භර්තාරමාත්මසදෘශං සුකෘතෙර්ගතා ත්වම්
චූතේන සංශ්‍රිතවතී නවමාලිකේය-
මසාමහං ත්වයි ච සංප්‍රති වීතචින්ත: (12)

අභිඥානශාකුන්තලේ චතුර්ථෝ'ඞ්කේ.

සිතිවිලි බරින් මිදුණේ වෙමි

මවිසින් ඔබ ගැන පළමු ව බොහෝ සිතිවිලි ඇති කරගනු ලැබිණ. එහෙත් කළ පින් නිසා ඔබට ගැළපෙන සැමියකු ලැබිණ. එසේ ම මේ දැසමන් වැල ද මී අඹ ගස සමග එක් වී. දැන් මම එමල් වැල කෙරෙහි ද ඔබ කෙරෙහි ද පහ ව ගිය සිතිවිලි ඇත්තෙමි වෙමි.

අභිඥානශාකුන්තලයේ චතුර්ථාඞ්කයෙනි.

ශක්‍යන්තලා තවුස් වනය හැර යන මොහොතේ මහත් සේ වේදනාවට පත් වෙයි. තවුස් වනවැසි සම්පතමයන් වෙතින්, සත් වග වෙතින් මෙන් ම එපරිසරයේ වස්තූන් කෙරෙන් ද සමුගැන්ම ඇයට මහත් දුකකි. ඇය තවුස් බිමෙන් පිට ව යන මොහොතේ දැසමන් වැල වෙත පැමිණ ඒ වැලදගෙන පවසන්නේ අද පටන් මට ඔබ වෙතින් දුරස් ව සිටීමට සිදු ව ඇති බව යි. ඉහත සඳහන් වන්නේ ඒ මොහොතේ කණ්ඩ සෘෂ්ටිවරයා ශක්‍යන්තලාට දුන් පිළිතුර යි.

XIII

सूर्यकृत्यम् ।

प्रजाः प्रजाः स्वा इव तन्त्रयित्वा

निषेवते श्रान्तमना विविक्तम् ।

यूथानि संचार्य रविप्रतप्तः

शीतं दिवा स्थानमिव द्विपेन्द्रः ॥ ५ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले पञ्चमोऽङ्कः ।

සූර්යකෘතයම්

ප්‍රජා: ප්‍රජා: ස්වා ඉව තන්ත්‍රයිත්වා

නිෂේවතේ ශ්‍රාන්තමනා විවික්තම්

යූථානි සංචාරය රවිප්‍රතප්ත:

ශීතං දිවා ස්ථානමිව ද්විපේන්ද්‍ර: (5)

අභිඥානශාක්‍යන්තලේ පඤ්චමෝඛිකේ.

හිරු මෙහෙවර

සිය පිරිස සමග දහවල සංචාරය කොට හිරු රැසින් තැවුණු ඇත් රජු සිසිල් තැනක් සොයන්නාක් මෙන් ලෝක ප්‍රජාව තමාගේ දරුවන් මෙන් පාලනය කොට වෙහෙසට පත් වූ සිත ඇති හිරු විවේකී ස්ථානයක් ඇසුරු කරයි.

අභිඥානශාක්‍යන්තලයේ පඤ්චමාඛිකයෙනි.

හිරු මෙහෙවර, රජ මෙහෙවර සහ ඇත් රද මෙහෙවර තුළ ඇති සමතාව කවියා දුටු ආකාරය යි, මේ.

සත්පුරුෂවූෂ්ඨා: ।

ස්වසුඛනිරභිලාෂ: චිත්තසේ ලොකහේතෝ:

ප්‍රතිදිනමතවා තේ වූත්තිරේව්විභවේ ।

අනුභවති හි මූර්ඛනා පාදපස්තීව්‍රමුඝ්ඤා

ශ්‍රමයති පරිතාපං ඡායයා සංශ්‍රිතානාම් ॥ ෧ ॥

අභිඤ්ඤානශාකුන්තලේ පඤ්චමෝචිකේ ।

සත්පුරුෂවූෂ්ඨා:

ස්වසුඛනිරභිලාෂ: චිත්තසේ ලොකහේතෝ:
ප්‍රතිදිනමතවා තේ වූත්තිරේව්විභවේ
අනුභවති හි මූර්ඛනා පාදපස්තීව්‍රමුඝ්ඤා
ශ්‍රමයති පරිතාපං ඡායයා සංශ්‍රිතානාම් (7)

අභිඤ්ඤානශාකුන්තලේ පඤ්චමෝචිකේ.

සත්පුරුෂ වූෂ්ඨා:

සිය සුවයෙහි අපේක්ෂා රහිත වූයේ ලෝකාභිලාෂය පිණිස නිබද වෙහෙසෙයි. නො එසේ නම් මේ ඔබගේ තර්ක ස්වභාවය මැ යි. ගස වනාහි සිය හිසින් දැඩි උණුසුම් දරයි; සිය සෙවණ දී තමා වෙත පැමිණි අයගේ තැවුල දුරු කරයි.

අභිඤ්ඤානශාකුන්තලයේ පඤ්චමාචිකයෙනි.

තුරු මෙහෙවර දෘෂ්ටාන්තයක් කොටගනිමින් කවියා රාජ්‍ය පාලකයා ක්‍රියා කළ යුතු ආකාරය මෙසේ පෙන්වා දෙයි.

පරොපකාරිණාං ස්වභාව: ।

භවන්ති නමාස්තරව: ෆලාගමේ

නව්‍යාමුභිභූර්විලම්බිනෝ ඝනා: ।

අනුඤ්ඤා: සත්පුරුෂා: සමුඤ්ඤිභි:

ස්වභාව ආවේෂ පරොපකාරිණාම් ॥ ෧෨ ॥

අභිඤ්ඤානශාකුන්තලේ පඤ්චමෝචිකේ ।

පරොපකාරීණාං ස්වභාව:

භවන්ති නමාස්තරව: ෆලාගමේ
නව්‍යාමුභිභූර්විලම්බිනෝ ඝනා:
අනුඤ්ඤා: සත්පුරුෂා: සමුඤ්ඤිභි:
ස්වභාව ආවේෂ පරොපකාරීණාම් (12)

අභිඤ්ඤානශාකුන්තලේ පඤ්චමෝචිකේ.

පරොපකාරීන්ගේ ස්වභාවය

තුරු පල සම්පතින් නැමී යයි. වලාකුළු නව ජලය කරණ කොටගෙන බොහෝ සෙයින් එල්ලී සිටියි. සත්පුරුෂයෝ ද සිය සමාදාය කරණ කොටගෙන උඩඟු නොවෙති. මේ වූකලී පරොපකාරීන්ගේ ස්වභාවය මැ යි.

අභිඤ්ඤානශාකුන්තලයේ පඤ්චමාචිකයෙනි.

දුෂ්‍යන්ත රජු ගැන වන්දි කවියකු විසින් කරනු ලබන යථෝක්ත පද්‍යයෙන් කියැවෙන්නේ රාජ්‍ය පාලකයා ද ඇතුළු සමාදායීවන්තයන් විසින් කටයුතු කළ යුතු නිරවද්‍ය ආකාරය යි.

सज्जनः कः ।

सहजं किल यद्विनिन्दितं न खलु तत्कर्म विवर्जनीयम् ।

पशुमारणकर्मदारुणोऽनुकम्पामृदुरेव श्रोत्रियः ॥ १ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले षष्ठमोऽङ्के ।

සජ්ජන: ක:

සහජං කිල යද්විනින්දිතං න ඛලු තත්කර්ම විවර්ජනීයම්
පශුමාරණකර්මදාරුණෝ” නුකම්පාමෘදුරේව ශ්‍රෝත්‍රිය: (1)

අභිඥානශාකුන්තලේ ෂජ්ඨමෝ’ඞිකේ.

සජ්ජනයා කවුරු ද?

වෙසෙසින් නින්දා ලබන ක්‍රියාවක් වුව සහජ උරුමයක් වී ඇත්නම් එය වර්ජනය කළ නොහැකි ය. බ්‍රාහ්මණයා සානුකම්පික මෘදු තැනැත්තෙකැයි කියනු ලබන නමුත් හේ (යාගය උදෙසා) සතුන් මැරීමෙන් දරුණු වෙයි.

අභිඥානශාකුන්තලයේ ෂජ්ඨමාඞිකයෙනි.

සිය වෘත්තිය ලෙස මසුන් මැරීම කරන ධීවරයකුට දොරටුපාලක රාජපුරුෂයා විසින් “හොඳ සුද්ද රස්සාව” යැයි අවමන් කළ මොහොතේ එකී ධීවරයා විසින් කරන ලද ප්‍රකාශය යි.

मनोरथाः ।

स्वप्नो नु माया नु मतिभ्रमो नु क्लिष्टं नु तावत्फलमेव पुण्यम् ।

असंनिवृत्त्यै तदतीतमेते मनोरथा नाम तटप्रपाताः ॥ १० ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले षष्ठमोऽङ्के ।

මනෝරථා:

ස්වප්නෝ නු මායා නු මතිභ්‍රමෝ නු
ක්ලිෂ්ටං නු තාවත්ඵලමේව පුණ්‍යම්
අසංනිවෘත්තෝය තදතීතමේතේ
මනෝරථා නාම තටප්‍රපාතා: (10)

අභිඥානශාකුන්තලේ ෂජ්ඨමෝ’ඞිකේ.

මනදොළ

කීම, මේ සිහිනයක් ද? නැත්නම් මායාවක් ද? නො එසේ නම් සිහිවිකල් වීමක් ද? එසේත් නැත්නම් කළ පින් ගෙවී යෑමේ ඵලයක් ද? එය යළි ලද නොහෙන සේ ඉක්ම ගියේ ගං ඉවුරු කඩා බිඳ වැටුණාක් මෙනි.

අභිඥානශාකුන්තලයේ ෂජ්ඨමාඞිකයෙනි.

දුර්වාසස් සෘෂිවරයාගේ ශාපය නිසා ශකුන්තලාව අමතක ව ගිය දුෂ්‍යන්ත රජුට එය අවසන් වීමත් සමග ඇය සිහි වෙයි. තමා වෙත පැමිණි ශකුන්තලා පිටමං කිරීම ගැන රජ බොහෝ සේ තැවෙයි. ඉහත සඳහන් වන්නේ එරජු ඉමහත් සන්තාපයෙන් යුතු ව කළ ප්‍රකාශය යි.

त्यक्ता मया नाम कुलप्रतिष्ठा ।

संरोपितेऽप्यात्मनि धर्मपत्नी

त्यक्ता मया नाम कुलप्रतिष्ठा ।

कल्पिष्यमाणा महते फलाय

वसुंधरा काल इवोत्तबीजा ॥ २४ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले षष्ठमोऽङ्के ।

තාක්තා මයා නාම කුලප්‍රතිෂ්ඨා

සංරෝපිතේ පාත්මනි ධර්මපත්නී

තාක්තා මයා නාම කුලප්‍රතිෂ්ඨා

කල්පිෂ්‍යමාණා මහතේ ඵලාය

වසුංඨරා කාල ඉවෝජ්නවීජා (24)

අභිඥානශාකුන්තලේ ඡෂ්ඨමෝචිකේ.

කුලප්‍රතිෂ්ඨාව ද, මා අත් හළේ?

මගේ ආත්මය රෝපණය කළ කුලයට ප්‍රතිෂ්ඨාව වූ සහධර්මචාරිණිය මව්සින් බැහැර කරන ලදී. ඕ තොමෝ වපුරන ලද බීජ ඇති මහපොළොව මෙන් මහත් වූ ඵල පිණිස පවත්නී ය.

අභිඥානශාකුන්තලයේ ඡෂ්ඨමාචිකයෙනි.

දුෂ්‍යන්ත රජු ශකුන්තලාවගේ රුව-ගුණ සිහි කරමින් කළ ප්‍රකාශයකි.

दारकप्रेम ।

आलक्ष्यदन्तमुकुलाननिमित्तहासै-

रव्यक्तवर्णारमणीयवचःप्रवृत्तीन् ।

अङ्काश्रयप्रणयिनस्तनयान्वहन्तो

धन्यास्तदङ्गरजसा मलिनीभवन्ति ॥ १७ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले सप्तमोऽङ्के ।

දාරකප්‍රේම

ආලක්ෂ්‍යදන්තමුකුලානනිමිත්තහාසෙ-

රව්‍යක්තවර්ණරමණීයවච්ඡ්‍රවෘත්තීන්

අච්ඡිකාශ්‍රයප්‍රණයිනස්තනයාන්වහන්තෝ

ධන්‍යාස්තද්‍රැරජසා මලිනීභවන්ති (17)

අභිඥානශාකුන්තලේ සප්තමෝචිකේ.

දාරක ප්‍රේමය

අහේතුක සිනාවන් කරණ කොටගෙන යන්නමින් දිස් වන දත් කැකුළු ඇති, නොපැහැදිලි තොදොල් බසින් රමණීය වූ වදන් පැවතුම් ඇති, සිය ඇකයේ ඇසුර පතන දරුවන් උසුලා සිටින භාග්‍යවන්තයෝ ඒ දරුවන්ගේ ඇඟ දූවිල්ලෙන් කිලිටි වෙති.

අභිඥානශාකුන්තලයේ සප්තමාචිකයෙනි.

දුෂ්‍යන්ත රජ තවුසන් ළඟ වැඩෙන සර්වදම්‍ය නම් දරුවාගේ සුරතල් ක්‍රියා දකියි. ඒ තමාගේ ම දරුවා බව හේ නොදනියි. මෙබඳු දරු සුරතල් දකින පියවරුන්ගේ වාසනාව ගැන ඔහු සිහිවිලි පහළ කළ සැටි යි, මේ.

ऋषिप्रार्थना ।

तव भवतु बिडौजाः प्राज्यवृष्टिः प्रजासु

त्वमपि विततयज्ञः वज्रिणं प्रीणयस्व ।

युगशतपरिवर्तानेवमन्योन्यकृत्यैर्

नयतमुभयलोकानुग्रहश्लाघनीयैः ॥ ३४ ॥

अभिज्ञानशाकुन्तले सप्तमोऽङ्के ।

සෘෂිප්‍රාර්ථනා

කවි හවතු බිඩොෂා: ප්‍රාජ්‍යවෘෂ්ටි: ප්‍රජාසු
ත්වමපි විතතයඤ: වජ්‍රිණං ප්‍රීණයස්ව
යුගශතපරිවර්තානේවමනොනොනොකොතොර්
නයතමුභයලෝකානුග්‍රහශ්ලාගනීයො: (34)

අභිඥානශාකුන්තලේ සප්තමෝ'ඩිකේ.

සෘෂි ප්‍රාර්ථනා

ඉන්ද්‍ර තෙමේ ඔබගේ ප්‍රජාව කෙරෙහි වර්ෂණය කරාවා! පහළ වූ
යාග ඇති ඔබ ද දෙවියන් සතුටු කළ මැනැවි! මෙසේ දෙලොව
අනුග්‍රහය නිසා ප්‍රශංසනීය වූ අනොන්‍ය කාර්යයන් කරණ
කොටගෙන යුග සියයක් පැවතිය යුතු ය.

අභිඥානශාකුන්තලයේ සප්තමාඩිකයෙනි.

මේ අභිඥානශාකුන්තල නාට්‍යාවසානයේ එන මාර්ව සෘෂිවරයාගේ
ප්‍රාර්ථනා ප්‍රකාශය යි.

කවි කුල කෝකිල මහාකවි කාලිදාස

සමීර වින්තක කුමාරසිංහ

සංස්කෘත විශේෂ (ප්‍රථම පන්තිය)

ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලය

ආමුඛය

සංස්කෘත සාහිත්‍ය නිර්මාණ හා සංස්කෘත සාහිත්‍ය
නිර්මාණකරුවන් පිළිබඳ විමසීමේ දී අපට හමු වන ජනප්‍රිය වූත්
සුවිශිෂ්ට වූත් චරිතය නම් මහාකවි කාලිදාස යි. භාරතීය හා
ලාංකේය ජනකතාවලට එක සේ මූලාශ්‍රය සැපයූ මේ මහාකවියා
පෙර'පර දෙදිග ම විද්වත් අවධානයට ලක් වී තිබේ. කාලිදාස
මහාකවියාගේ ජීවන සමය, ඔහුගේ නිර්මාණ හා විශේෂතා ආදිය
පිළිබඳ සරල විවරණයක් සැපයීම මෙම ක්ෂුද්‍ර ලේඛනයෙහි
අපේක්ෂාව යි.

ජීවන සමය

බොහෝ නිර්මාණකරුවන්ට පොදු ධර්මතාවක් නම්
ඔවුන්ගේ ජීවන සමය, ජීවන වෘත්තාන්තය පිළිබඳ ප්‍රමාණාත්මක
සාධක නොමැති වීම යි. මහාකවි කාලිදාසයන්ගේ ජීවන සමය
නිගමනය කිරීමේ දී විවිධ විද්වතුන් විසින් පළ කරුණු මත
කිහිපයක් පවතියි. ඇතැමකු කියන පරිදි කාලිදාසගේ ජීවන සමය
ක්‍රි. පූ. 8 වැනි ශතවර්ෂය හෝ ක්‍රි.ව. 1, ක්‍රි.ව. 5, ක්‍රි.ව. 6, ක්‍රි.ව. 11

යන සියවස්වලින් එකක් විය හැකි ය.¹ ක්‍රි. පූ. 1 වැනි සියවසේ දී කාලිදාස ජීවත් ව සිටි බව තවත් මතයකි.² කාලිදාස උප්පයින්ගේ වික්‍රමාදිත්‍ය රජුගේ කාලයට අයත් යැයි සලකන සම්ප්‍රදායක් ද ඒ අතර වෙයි.³ මේ වික්‍රමාදිත්‍ය රජතුමා යනු දෙවැනි චන්ද්‍රගුප්ත රජතුමා (ක්‍රි. ව. 380-413) බව ද ඒ අනුව කියැවෙයි.⁴

නිර්මාණ

කාලිදාස මහාකවියාගේ නිර්මාණ පිළිබඳ සැලකීමේ දී ද විවාදාපත්ත කරුණු දක්නා ලැබේ. කාලිදාස යන නමට බැර කැරෙන සංස්කෘත රචනා රාශියකි.⁵

ශාකුන්තල	කාව්‍යනාටකාලංකාරා:	නලෝදය
වික්‍රමෝර්වශී	ගංගාඡ්ටක	නවරත්නමාලා
මාලවීකාග්නිමිත්‍ර	සටකර්පර	පුෂ්පබාණවිලාස
රසුචංශ	වණ්ඨිකාදණ්ඩකස්තෝත්‍ර	මකරන්දස්තව
කුමාරසම්භව	වර්වාස්තව	මංගලාඡ්ටක
මේඝදූත	ජෝර්තිර්විදාහරණ	මහාපද්‍යඡ්ටක
සෘතුසංහාර	දුර්ඝටකාව්‍ය	රත්නකෝෂ

¹ සුබෝධිනී ව්‍යාධ්‍යා නම් වූ රසුචංශ සන්නය, දෙහිගස්පේ පඤ්ඤාසාර හිමි, සමයවර්ධන පොත්හල, කොළඹ 10, 1948, ix පිටුව.
² මහාකවි කාලිදාසගේ කුමාරසම්භව, (පරි.) නාරාච්චල පැට්ටික්, ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, කොළඹ 10, 2000, xxviii පිටුව.
³ එම කෘතිය, xvi-xvii පිටුව.
⁴ රසුචංශ මහාකාව්‍යය හා සමරදිවාකර ව්‍යාධ්‍යා (ද්විතීය භාගය), හැඩපන්නල පඤ්ඤාලෝක හිමි, 1938, x පිටුව.
⁵ මහාකවි කාලිදාසගේ කුමාරසම්භව, (පරි.) නාරාච්චල පැට්ටික්, ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, කොළඹ 10, 2000, xviii-xix පිටුව.

අම්බාස්තව	විද්වද්විනෝදකාව්‍ය	රාක්ෂසකාව්‍ය
කල්‍යාණස්තව	වෘන්දාවනකාව්‍ය	ලක්ෂ්මීස්තව
කාලීස්තෝත්‍ර	වෛද්‍යමනෝරමා	ලසුස්තව
ශංගාරතීලක	ශුද්ධිවන්දිකා	සේතුබන්ධ
ශංගාරරසාඡ්ටක	ශ්‍යාමලාදණ්ඩක	කුන්තේශ්වරදෛත්‍ය
ශංගාරරසාරකාව්‍ය	සජ්තශ්ලෝකීරාමායණ	ග්‍රැතබෝධ

මේ ග්‍රන්ථ සමුදාය අතුරින් බොහෝ කෘති අන්‍යකර්තෘක බව විද්වත් මතය වන අතර මහාකවි කාලිදාසයන්ගේ යැයි නිශ්චිත ව පිළිගැනෙන ග්‍රන්ථ සජ්තකයෙකි.

01. සෘතුසංහාරය
02. මේඝදූතය
03. කුමාරසම්භවය
04. රසුචංශය
05. මාලවීකාග්නිමිත්‍රය
06. වික්‍රමෝර්වශීය
07. අභිඤානශාකුන්තලය

මේ ග්‍රන්ථ සත අතුරින් සෘතුසංහාරය හා මේඝදූතය බණ්ඩ කාව්‍ය ගණයටත් කුමාරසම්භවය හා රසුචංශය මහාකාව්‍ය ගණයටත් මාලවීකාග්නිමිත්‍ර, වික්‍රමෝර්වශී හා අභිඤානශාකුන්තලය දෘශ්‍ය කාව්‍ය (නාට්‍ය) ගණයටත් අයත් වේ.

සෘතුසංභාරය වූකලී භාරත දේශයට බලපාන සෘතු සය පිළිබඳ කැරෙන වර්ණනයෙකි. යෙඉවන ප්‍රේමවන්තයකු සිය ප්‍රේමවන්තිය අමතා ඒ ඒ සෘතුවේ දී පරිසරයේ දක්නට ඇති වෙනස්කම් ගැන කරන විස්තරයක ස්වරූපයෙන් මෙය රචිත ය. පාරිසරික වෙනස්කම් ගැන අතිරමණිය ආකාරයෙන් වර්ණනා කැරෙන අතර ශෘංගාර රසය ප්‍රමුඛ ය. ශ්‍රීෂ්ම, වර්ෂා, ශරත්, හේමන්ත, ශිශිර, වසන්ත යන සෘතු මෙහි දී පිළිවෙළින් වර්ණිත අතර සෘතුසංභාරයේ සමස්ත ශ්ලෝක ප්‍රමාණය 144 කි.

මේසද්‍යනය වූකලී දූත කාව්‍ය හෙවත් සන්දේශ කාව්‍ය පරම්පරාවේ ආදි කෘතිය යි. සේවයෙහි ප්‍රමාද වීම නිසා කුවේරයාගේ දණ්ඩනයකට යටත් ව ස්වභාර්යාවගෙන් හා ප්‍රියයන්ගෙන් වෙන් ව හුදෙකලා ව රාමගිරි අසපුවෙහි එළිමහන් සිරදඬුවමක් විඳින යක්ෂයකු විසින් අහසෙහි වැහි වලාකුළක් අත ස්වප්‍රියාවට යැවෙන පණිවිඩයක ස්වරූපයෙන් මෙය විරචිත ය. මෙහි පූර්වමේස හා උත්තරමේස යනුවෙන් කාණ්ඩ දෙකක් දක්නට ලැබෙන අතර යක්ෂයා වැහි වලාව අමතා ආලකමන්දා නගරය දක්වා මාර්ගය වර්ණනා කිරීම පූර්වමේසයෙහි ද අලකාපුරයෙහි වසන භාර්යාවගේ ස්වරූපය වර්ණනා කිරීම උත්තරමේසයෙහි ද අන්තර්ගත ය. පූර්වමේසයෙහි ශ්ලෝක 66 ක් ද උත්තරමේසයෙහි ශ්ලෝක 55 ක් ද වශයෙන් මේසද්‍යනයෙහි සමස්ත ශ්ලෝක ගණන 121 කි. මේ සියලු ශ්ලෝක මන්දාක්‍රාන්තා වෘත්තයෙන් ප්‍රබන්ධිත ය.

කුමාරසම්භවය වූකලී හින්දු මිථ්‍යා කථා ආශ්‍රයෙන් කරන ලද මහාකාව්‍යයෙකි. 'කුමාර' යනු හින්දු දේවතාවකු වන ස්කන්දගේ පර්යාය නාමයෙකි. 'සම්භව' යන්න ඉපැදීම, හටගැනීම යන අරුත්

දෙයි. මෙනයින් ගත් කල්හි කුමාරසම්භව යනු ස්කන්දගේ උත්පත්තිය යි. තාරක නමැති අසුරයා බ්‍රහ්ම වර ලාභයෙන් අනභිභවනීය ව සියල්ලෝ වෙවුල්ලා වැජඹෙන කල්හි ඔහු නැසීම සඳහා ශිව-පාර්වතී සමාගමයෙන් ස්කන්ද කුමාරයා උපත ලද සැටිත් ස්කන්ද අතින් තාරකගේ විනාශය සිදු වූ සැටිත් මේ මහාකාව්‍යයෙන් වර්ණිත ය. මෙහි සර්ග 22 ක් ඇතැයි ඇතැමකු කියන නමුත් මෙතෙක් සොයාගෙන ඇති උපරිම සර්ග ගණන 17 කි. එයිනුදු නියත වශයෙන් ම කාලිදාසගේ නිර්මාණයෙකැයි සැලකෙන්නේ මුල් සර්ග 8 පමණි. ඒ සර්ග අටෙහි දැක්වෙන්නේ ශිව-පාර්වතී සමාගමය දක්වා විස්තර පමණි.

ප්‍රථම සර්ගය	ශ්ලෝක 60 කි.	හිමවත් රාජයා විසින් සිය දියණිය වූ පාර්වතිය තපස් රකින ශිවට උවටැන් පිණිස යෙදවීම.
ද්විතීය සර්ගය	ශ්ලෝක 64 කි.	තාරක අසුරයා වෙතින් පීඩිත දෙවිවරුන් මෙයට පිළියමක් සොයා සාකච්ඡා කිරීම.
තෘතීය සර්ගය	ශ්ලෝක 76 කි.	ශිව සිය දැහැන බිඳින්නට වැයම් කළ කාමදේවයා දවා අළු කිරීම.
චතුර්ථ සර්ගය	ශ්ලෝක 46 කි.	කාමදේව විශෝගයෙන් පරිපීඩිත රතී විලාපය.
පඤ්චම සර්ගය	ශ්ලෝක 86 කි.	පාර්වතී කුමරිය ශිව උදෙසා තපස් රැකීම හා ශිව පෑමණ පාර්වතියගේ අරමුණෙහි ස්ථිරත්වය පිරික්සීම.

අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 95 කි.	විධි නියමය අනුව පාර්ලිමේන්තුවේ අත ගැනීම පිණිස ශිව නිමවත් රජු වෙතින් අවසර ගැනීම.
සභාපති අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 95 කි.	ශිව-පාර්ලිමේන්තු සංග්‍රහ මංගල්‍යය.
අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 91 කි.	ශිව-පාර්ලිමේන්තු රීති සංශෝධනය.

රජවංශය වූකලී කාලිදාස ප්‍රණීත විශිෂ්ටතම මහාකාව්‍යය යි. රජු යනු භාරතීය රාජාවලියේ එන දිලීප රජුගේ පුත්‍රයා ය. හේ සිය වික්‍රමයෙන් ශක්‍රයා පවා පරදවයි. එනිසා ඔහුගේ නමින් එම රාජ වංශය නම් කොට තිබේ. වංශ යනු පරම්පරාව යන්නට පර්යාය පදයෙකි. රජු රජුගේ වංශකථාව, පරම්පරාව රජවංශයෙන් ඉදිරිපත් කැරෙයි. සර්ග 18 කින් පරිමිත මේ මහාකාව්‍යයේ දී රජු රජුගේ දික් විජයත් අප විලාපයත් රාම කතාවත් විශේෂ වශයෙන් වර්ණිත ය.

ප්‍රථම අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 96 කි.	කාව්‍යාරම්භය, දිලීප රාජ වර්ණනා, වසිෂ්ඨාශ්‍රම ප්‍රදේශ වර්ණනා හා දිලීප රජු සුදකෂිණා මෙහෙසියගේ වන්ධ්‍යත්වයට හේතු සෙවීම.
ද්විතීය අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 75 කි.	දිලීප-සුදකෂිණා දෙදෙනාගේ ව්‍යාජ සමාදානය හා සුදකෂිණාවගේ ගැබ් ගැනීම.

තෘතීය අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 72 කි.	රජු කුමාරෝත්පත්තිය හා රජු රාජාභිෂේකය.
චතුර්ථ අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 91 කි.	රජු රාජ දික් විජය.
පඤ්චම අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 76 කි.	අප කුමාරෝත්පත්තිය.
අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 86 කි.	ඉන්ද්‍රමතී ස්වයංවරය.
සභාපති අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 71 කි.	අප-ඉන්ද්‍රමතී සංග්‍රහ මංගල්‍යය.
අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 96 කි.	ඉන්ද්‍රමතීගේ මරණය හා අප විලාපය.
නවම අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 82 කි.	දඟරට රාජ වර්ණනා හා මුනිවරයාගේ ශාපය.
දශම අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 86 කි.	පුත්‍රකාමය යාගය හා දඟරට රජුගේ පුත්‍ර ලාභය.
ඒකාදශ අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 93 කි.	මිටීලා ගමන හා රාම-සීතා විවාහය.
ද්වාදශ අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 104 කි.	රාමගේ වනවාසය, ශුර්ඵණධා වධය, සීතාහරණය හා රාම-රාවණ යුද්ධය.
ත්‍රයෝදශ අන්තර්ගතය	ශ්‍රේණි 79 කි.	රාම රජුගේ අයෝධ්‍යා පුර පුනරාගමනය.

චතුර්දශ සර්ගය	ශ්ලෝක 87 කි.	රාමාභිෂේකය හා සීතා පිටමං කිරීම.
පඤ්චදශ සර්ගය	ශ්ලෝක 103 කි.	කුශ-ලව කථා, සීතා පෘථිවිගර්භයට යෑම හා රාම රජුගේ ස්වර්ගාවරෝහණය.
ෂෝඩශ සර්ගය	ශ්ලෝක 88 කි.	කුශ රාජ වර්ණනාව.
සප්තදශ සර්ගය	ශ්ලෝක 81 කි.	අතිථි රාජ වර්ණනාව.
අෂ්ටාදශ සර්ගය	ශ්ලෝක 53 කි.	නිෂධ, නල, නහස, පුණ්ඩරික, ක්ෂේමධන්ව, දේවානික, අභිනගු, පාර්යාත්‍ර, ශිල, උන්නාහ, වජ්‍රණාහ, ශඩ්ධණ, ව්‍යුෂිතාශ්ව, විශ්වසහ, හිරණ්‍යනාහ, කෞශල්‍ය, බ්‍රහ්මිෂ්ඨ, පුත්‍ර, පුෂ්‍ය, ධ්‍රැවසන්ධි, සුදර්ශන යන එක්විසි රජ වැනුම.
ඒකෝනවිංශති සර්ගය	ශ්ලෝක 57 කි.	අග්නිවර්ණ රාජ වර්ණනය හා කාව්‍යාවසානය.

මාලවිකාග්නිමිත්‍ර යනු කාලිදාස ප්‍රණීත ප්‍රථම නාට්‍යය යි. අග්නිමිත්‍ර රජකුමා හා මාලවිකා අතර ඇති වන ප්‍රේම වෘත්තාන්තය මෙහි කියැවෙයි. මෙය අංක පහකින් සමන්විත ය. අග්නිමිත්‍ර රජකුමා

මාලවිකා නමැති කුමරියකගේ සිතුවමක් දැක ඇයට පෙම් බඳියි. ගණදාස, හරදන්ත නමැති නැටුම් ගුරුවරුන් දෙදෙනා මාර්ගයෙන් රජකුමා ඇය හමු වීමත් දෙදෙනාගේ ආදරය ආරම්භ වීමත් ගැන මුල් අංක දෙකෙන් කියැවෙයි. රජුගේ අගමෙහෙසියගෙන් හා අන්තෘපුරයේ අනෙක් මෙහෙසියන්ගෙන් එල්ල වන විරෝධතා තෙවැනි සහ සිවුවැනි අංකවල දැක්වෙයි. අවසානයේ අග්නිමිත්‍ර හා මාලවිකා අතර ප්‍රේමය සරණ මංගල්‍යයක් බවට පත් වන ආකාරය දැක්වීමෙන් නාටකය සමාප්ත වෙයි.

වික්‍රමෝර්වශීය ද කාලිදාස කෘත නාටකයෙකි. පුරු වංශික වික්‍රමාදිත්‍ය (පුරුරවස්) රජු හා උර්වශී දිව්‍යාප්සරාව අතර ඇති වන ප්‍රේම වෘත්තාන්තය මෙහි වස්තු විෂය යි. මාලවිකාග්නිමිත්‍රය මිනිස් පෙමක් ගැන කියන අතර වික්‍රමෝර්වශීය දක්වන්නේ දෙව්ලොව සම්බන්ධ පෙමකි. මෙය ද අංක පහකින් සමන්විත ය. කේශින් නමැති රකුසකුට අසු වන උර්වශී අප්සරාව පුරුරවස් රජු විසින් මුදාගැනෙන අයුරුත් ඉක්බිති ඒ දෙදෙනා අතර පෙමක් ඇති වන අයුරුත් ප්‍රථම අංකයෙන් කියැවෙයි. උර්වශී අප්සරාව දේව සභාවේ නැටුම් පිණිස ගිය බව දෙවැනි අංකයේ දී කියැවෙන අතර තෙවැනි අංකයෙන් කියැවෙන්නේ දෙව්ලොව දී පුරු රජුගේ නම කීම නිසා ඇය ශාපයකට ලක් වූ බව යි. පුරු රජුට දා ව දරුවකු ලබන තෙක් නැවත උර්වශීයට දෙව්ලොව ගමන තහනම් වීම එම ශාපය යි. මේ අනුව පෙම්වත් යුවලට එක් වීමට අවස්ථාව ලැබෙයි. එහෙත් ශාපයේ නීතියක් උල්ලංඝනය කළ බැවින් උර්වශීය හදිසියේ ම ලියවැලකට පරිවර්තනය වූ අතර පුරු රජු උමතු ව ඇය සොයා-සොයා වනගත පෙදෙස්හි හැසිරෙන සැටි සිවුවැනි අංකයෙන්

නිරූපිත ය. පුරුරවස් රජුට උර්වශිය මෙන් ම තමා නිසා ඇය ලද පුතු වන ආයුස් කුමරු ද මුණගැසීමෙන් නාට්‍යය අවසන් වීම පස්වැනි අංකයෙන් දැක්වෙයි.

අභිඥානශාකුන්තලය වනාහි කාලිදාස නිර්මාණාවලියේ සුවර්ණමය පුෂ්පය යි. මේ නාට්‍යයෙහි දිග හැරෙන්නේ දුෂ්‍යන්ත රජතුමා හා ශකුන්තලාව අතර ඇති වන ප්‍රේම වෘත්තාන්තය යි. මේ පෙම් යුවල පිළිබඳ මුලින් ම කියැවෙන්නේ මහාභාරත වීරකාව්‍යයෙහි ය.⁶ කාලිදාස ඒ පුවත ගෙන සිය පරිකල්පනයෙන් විකසිත කොට අංක සතකින් පරිමිත මනහර නාට්‍ය නිර්මාණයක් බවට පත් කරයි. මුව දඩයමෙහි යෙදෙන අතර කණ්ඩ සෘෂි ආශ්‍රමයට පැමිණි දුෂ්‍යන්ත රජුට සෘෂිවරයාගේ දුහිතෘ ස්ථානයෙහි වැඩෙන ශකුන්තලා තපස් කන්‍යාව මුණගැසීමත් දෙදෙනා අතර ප්‍රේමයත් මුල් අංක තුනේ දී කියැවෙයි.

දුෂ්‍යන්ත සිය රන් මුදුව සලකුණක් ලෙස පිරිනමා යළි පිට ව ගිය නිසා කල්පනා බර ව පසු වන ගැබිනි ශකුන්තලා විසින් තමාට නිසි උවදැන් නො කරන ලදැයි කිපුණු දුර්වාසස් සෘෂිවරයා ඇයට ශාප කළ සැටි සිවුවැනි අංකයේ දී දැක්වෙයි. මුදුව නැති වීමෙන් අසරණ වූ ශකුන්තලාව රජ මැඳුරින් නෙරපන ලද සැටිත් ඇය අතුරුදහන් වූ සැටිත් මසක කුස තිබී මුදුව හමු වීමෙන් රජුට අතීතය සිහි වී ශාපය කෙළවර වන සැටිත් පස්වැනි අංකයෙන් කියැවෙයි. රජුගේ පසුකැවීම හා ඔහු ඉන්ද්‍රගේ ඉල්ලීම පරිදි අසුරයාට එරෙහි

⁶ මහාභාරතය (ආදිපර්වය - පළමුවැනි කොටස), (පරි.) හිරිපිටියේ පඤ්ඤාකිත්ති හිමි, ඇස්. ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ, මරදාන, 2004, 169 - 190 පිටු.

යුද්ධයකට යෑම පිළිබඳ පුවත සවැනි අංකයෙහි ඇතුළත් ය. දෙවිලොව සිට යළි පැමිණෙන රජුට හිමවන මාර්ව සෘෂි ආශ්‍රමපදයේ දී සිය පුතු හා සිය බිරිය යන දෙදෙනා ම මුණගැසීම පිළිබඳ සුධාන්තය සත්වැනි අංකයෙහි එයි. සලකුණක් ලෙස දැක්වෙන රන් මුදුව නිසා අභිඥාන යන විශේෂණය ශාකුන්තල යන නමට මුලින් යෙදී ග්‍රන්ථ නාමය සැකසී තිබේ.

විශිෂ්ට ලක්ෂණ

මහාකවි කාලිදාස පිළිබඳ විමසීමක දී කැපී පෙනෙන අන්‍යන්‍යා ලක්ෂණ කිහිපයක් මෙසේ ය.

- * සොබාදහම හා මිනිසියාව එකට ගැලපීම.
- * නව වචන නිර්මාණය.
- * නව කාව්‍ය ප්‍රභේද බිහි කිරීම.
- * අසුරව ප්‍රතිභාවකින් යුක්ත වීම.

කාලිදාස වූකලී අතිපරිසර සංවේදී නිර්මාණකරුවෙකි. සොබාදහම හා මිනිසියාව ඒකාත්ම කොට, ඒකාබද්ධ කොට දැක්වෙන තැන් කාලිදාස කෘතීන්හි බහුල ය. හේ පරිසරයෙන් මිනිස් ගති දකියි. සෘතුසංහාරය, මේඝදූතය, අභිඥානශාකුන්තලය වැනි නිර්මාණ කෙරෙත් ඒ බව සුවිශද ය. මේඝදූතයේ දී කාලිදාස තෙමේ අප්‍රාණික වලාවක් සප්‍රාණික කරයි; ඊට මානුෂික ගුණාංග ආරෝපණය ද කරයි.

ජාතං වංශේ භුවනවිදිතේ පුෂ්කරාවර්තකානාං
ජානාමි ත්වාං ප්‍රකෘතිපුරුෂං කාමරූපං මසෝනා:
කේතාර්ථිත්වං ත්වයි විධිවශාද්දුරඛන්ධුර්ගතෝ'භං
යාවිඤ්ඤා මෝසා වරමධිගුණේ නාධමේ ලබ්ධිකාමා'⁷

අභිඥානශාකුන්තලයෙන් ගත හැකි නිදසුනක් පහත එයි.

ප්‍රියංවදා : යාවත් තවයෝපගතයා ලතාසනාථ ඉවායං
කේසරවෘක්ෂක: ප්‍රතිභාති.
(ඔබ ළඟ සිටි කල්හි මේ මී අඹ ගස ලියෙන් සනාථ වූ
සේ දැනෙයි.)

රාජා : අධර: කීසලයරාග: කෝමලවිටපානුකාරිණෝ ඛාභු
කුසුමමීව ලෝහනීයං යෝවනමඛිගේෂු සංනද්ධම් ⁸

(ලවත් ළපලු පැහැ ඇත්තේ ය. දැන් මොළොක් අතු
දෙකක් වැන්නේ ය. කුසුමක් මෙන් ලොබ බැන්ද යුතු
යොවුන් බව අඟ-පසඟයන්හි සැදී සිටියේ ය.)

විරාගත සාම්ප්‍රදායික වචන ම පමණක් භාවිත කරනු වෙනුවට නව
වචන නිර්මාණය කොටගත් පෘථුල වාක්කෝශයක් ඇත්තකු ලෙස
ද කාලිදාස වැදගත් ය. කළුළු ගැන කීමට 'අශ්‍රු' යන්න තිබේද්දීත්
හේ ඒ සඳහා 'නයනසලිල' යනුවෙන් නව යෙදුමක් භාවිත කරයි.

⁷ මේසදුකම්, පූර්වමේස, 6 ශ්ලෝකය, 15 පිටුව.
⁸ Abhijñānaśākuntalam of Kālidāsa – with Nagari Text, M. R. Kale (edi.),
Motilal Banarsidass Publishers, Delhi, 1994, pp. 26-28.

"ආනන්දෝත්ථං නයනසලිලං යත්‍ර නානොන්තර්නිමිත්තෙන්"⁹, " තන්ත්‍රිමාර්ද්‍රාං නයනසලිලොඃ සාරයිත්වා කථංවිද්"¹⁰ වැනි පාඨ ඊට නිදසුන් ය.

කාලිදාස කෘති වර්ගීකරණය අනුව නව කාව්‍ය සම්ප්‍රදායක පුරෝගාමියා වසයෙන් ද කාලිදාස හැඳින්විය යුතු වෙයි. එනම් දූත කාව්‍ය (සන්දේශ කාව්‍ය) සම්ප්‍රදාය යි. මේසදුකය මේ ගණයේ ප්‍රථම කෘතිය වන අතර පසුකාලීන ව හංසදුක, පවනදුක වැනි දූත කාව්‍ය සාහිත්‍යයක් වර්ධනය වීමේ ගෞරවය නිසැක ව ම කාලිදාස සතු වේ.

කාලිදාසගේ කවිත්වය, පරිකල්පනය, ප්‍රතිභාව වැනි කරුණු ගැන වැඩිදුර කීම අනවශ්‍ය තරමට ඔහුගේ නිර්මාණ ලොවෙහි ප්‍රචලිත ය. උපමා යෙදීම අතින් භාරත සමාජයේ කාලිදාස වැනි වෙනකකු නො සිටි බව 'උපමා කාලිදාසසා' ආදී වර්ණනාවලින් පෙනෙයි. කාලිදාස ප්‍රණීත මේසදුකය, සෘතුසංහාරය, අභිඥානශාකුන්තලය යන කෘති සමස්ත විද්වත් ලෝකයේ සම්භාවිත ය. මේ සියල්ල සැලකීමේ දී සංස්කෘත කාව්‍යය නමැති මී අඹ වනයේ මධුර ගී ගායනය කරන කෝකිලයා වසයෙන් මහාකවි කාලිදාස හැඳින්වීම අත්‍යන්තයෙන් ම සාධාරණ ය.

⁹ මේසදුකම්, උත්තරමේස, 4 ශ්ලෝකය, 113 පිටුව.
¹⁰ මේසදුකම්, උත්තරමේස, 26 ශ්ලෝකය, 144 පිටුව.

සටහන්

सूर्यापाये न खलु कमलं पुष्यति स्वामभिरव्याम् ।
සූර්යාපායේ න ඛලු කමලං පුෂ්‍යති ස්වෘමභිරව්යාමී
හිරු පහ ව ගිය කල්හි පියුම් සිය ශෝභාව ප්‍රකට නොකරයි

කාව්‍ය
ප්‍රවේශ
ප්‍රවේශ

පීඨ කථනය
පන්දන විරසිත

මුද්‍රණය

උදය ග්‍රැෆික්ස් (පුද්ගලික) සමාගම, බොරැස්ගමුව,
දුරකථන 2519401-3

ISBN 978-955-42632-5-3

මිල 250/-